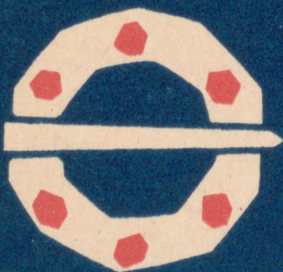

KRISTJAN TOROP

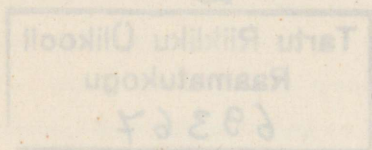
EESTI
RAHVA-
TANTSU-
OSKUS-
SÕNASTIK

EESTI NSV RAHVALOOMINGU MAJA

EESTI NSV RAHVALOOMINGU MAJA

EESTI RAHVATANTSU
OSKUSSÕNASTIK
(METOODILINE MATERJAL)

TALLINN
1 9 6 6

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUM

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

69367

Viru tantsi veeregeme,
Harju tantsi astugeme,
Lääne tantsi lennakeme,
Oma tantsi hoidageme.

K a l e v i p o e g

Pilk minevikku

Möödunud sajandi lõpul leiti, et muude rahvaluuleainete kõrval on vaja koguda ka rahvatantse. Raskusi oli kuidugi ülesmärkimisega, sest et "tantsude üles tähendamine enam nõuab kui ainult kirjaoskamist."¹ Sellepärast soovitab G. E. Luiga noortel vanad tantsud ära õppida ja meeles pida, kuni "mõni nupumees tantsukirja välja mõtleb, nii et ka rahva tantsud uurijatele võivad alles hoitud saada."²

"Tantsukirjani" jõuti aga alles käesoleva sajandi teisel kümnendil. Selle kohta võib lugeda Eesti Üliõpilaste Seltsi rahvaviiside korjamise toimkonna üleskutsest, kus paluti saata nende inimeste aadresse, kes veel oskavad vanu tantse ja mängu: "Tantsusid tähendab üles neiu Anna Raudkats, kes Helsingi ülikooli juures võimlemist õppides iseäranis ka rahvatantsude üleskirjutamist on harjutanud."³

1913.a. saigi teoks esimene spetsiaalselt rahvatantsude korjamiseks mõeldud kogumisreis. Anna Raudkats ja muusika üleskirjutajana soomlane A.O. Väisänen käisid Kolga

¹

Oskar K a l l a s, Endised tantsud, mängud...

- Hääl, 1913, nr.34, lk. 2; Olevik, 1913, nr.34, lk.270;

Postimees, 1913, nr. 102, lk. 1.

²

G.E. L u i g a, Rahva tantsud. - Olevik, 1892, nr.31, lk. 636.

³

Oskar K a l l a s, op. cit.

rannas ja Setumaal. 1926.a., s.o. 40 aastat tagasi, avaldas A. Raudkats tema poolt kogutud tantsud raamatus "Eesti rahvatantsud". Sama vana on ka meie rahvatantsualane terminoloogia, mille sünd on samuti seotud Anna Raudkatsi nimega. Raamatus on kahel leheküljel (lk. 15-16) esitatud umbes 30 oskussõna pealkirja all "Üldseletused". Tegelikult kasutas A. Raudkats tantsukirjeldustes märksa rohkem termineid, kuid kahjuks ei ole ta pidanud vajalikuks kõiki seletada. Aasta pärast (1927) ilmus Anna Raudkatsi sulest uus tantsuraamat "Valik Põhjamaade rahvatantse". Termineid selgitav osa on selles märksa pikem kui eelmises, nimelt seitse lehekülge (lk. 5-11), sisaldades umbes 70 oskussõna, mis on jaotatud kolme temaatilisse rühma: "Üldseletused", "Võtted" ja "Samumud". Üldseletuste ja võtete osas olgu nimetatud front, õlgvõte, uss, ristvõte eest, ristvõte tagant, võõras neiu, võõras pois, lahtine tantsuvõte, värav, tunnel, rist, veski, täht, galopisamm jt., mis 1926.aastal ilmunud raamatus puudusid.

Anna Raudkatsi kasutatud oskussõnade saatus on olnud mitmesugune. Osa on aja katsumustele suutnud vastu panna ja neid kasutatakse tänapäevalgi samasugustena ja samas tähenduses kui 40 aastat tagasi, näit. käsikäes, püstvõte, poolpüstvõte, värav, ristvõte eest, ristvõte tagant, rist, tunnel. Teine osa on aja jooksul oma kuju natuke muutnud, näit. käed puusas > käed puusal; seesmine käsi, jalg > sisekäsi, -jalg; välmine käsi, jalg > väliskäsi, -jalg, või saanud uue

sisu, nagu käesang ja tantsuvõte, mis A. Raudkatsil tähendasid tänapäeva terminoloogia kohaselt vastavalt käevangu ja valsivõtet. Kolmas ja üsna arvukas osa on käibelt täiesti kadunud. Meenutatagu siinkohal mõningaid: põlvi pörandat, piki pörandat, paarrida, paarrong, vöökohavõte, tiir, front jt.

A. Raudkats õppis rahvatantsude kirjapanekut Soomes, kus tal sellekohaseid näpunäiteid jagas ka enne ekspeditsioonile minekut soome rahvatantsude ema Anni Collan. Küllap sellepärast esineb A. Raudkatsi terminoloogias soomepärasusigi. Ta tarvitas skemaatilistes joonistes poisi märkimiseks \subset ja tüdrukü märkimiseks \langle , mis on soome tantsukirjanduses tänapäevani kasutusel.

Meie rahvatantsualase oskussõnavara kujunemise teel on omamoodi tähtteoseks 1938.a. ilmunud R. Põldmäe ja H. Tampere "Valimik eesti rahvatantse". Selles on 11 lehekülje ulatuses (lk. 58-68) esitatud ja seletatud ligi loo terminid üldpealkirja all "Tantsutehnilisi seletusi ja oskussõnu", mis omakorda on jaotatud nelja rühma: 1. Üldseletusi. 2. Asendid ja liikumiskujud. 3. Sammud ja astakud. 4. Käte tegevus, võtted ja seongud. Peaaegu kõik nad on praegusel ajal samal kujul ja samas tähenduses kasutusel. Terminid õnnestusid kindlasti sellepärastki, et nende kujundamisest võttis osa ka keelemees J.V. Veski. Uutega on asendunud vaid nimmevõte > puusavõte, rinne > viirg, tegevusperiood > tuur, trupp > rühm; lühenenud on kahekäeristvõte > ristvõte, ristissõrmseong > sõrmseong, ristpihkseong > pihkseong. Arvukalt uusi

oskussõnu on võetud tarvitusele võtete, tantsijate paiknemiste ja liigutuste tähistamiseks: jungvõte, ristjungvõte, sulgvõte, vallasvõte, väliskäevõte, ahelsõõr, järjestikku, juhtantsija, kolonn, seljakuti, viimiktantsija, astak, käärhüpe, lõppsamm, ummisjalu jne. Skemaatilistes joonistes kasutatakse siin juba (tüdrukuga ja < poisiga märgina. Seegi uuendus on püsinud tänaseni.

Järgmine tantsuraamat ilmus 9 aasta pärast (Ullo Toomi "Valimik eesti rahvatantse", Tallinn, 1947). Peatükk "Rahvatantsu tehnilisi oskussõnu" (lk. 7-14) kordab põhiliselt R. Põldmäe ja H. Tampere väljaande vastavat peatükki. Ka alajaotused on samad: 1. Üldseletusi. 2. Asendeid. 3. Põhisamme. 4. Võtteid. Hinnavat on eri polkadele nime andmine, näiteks eesti polka, hüplev polka, põiapolka, tallapolka. Uutest ja veel praegugi käibel olevatest terminitest nimetagu järgmisi: poolväljõte, parem-poolväljõte, vasak-poolväljõte, taldastak, rõhksamm.

Aastatel 1947-1953 ilmus rohkesti uusloomingulisi rahvatantse, samuti tõusis huvi teiste rahvaste tantsude vastu. Tollal avaldatud tantsukirjeldusi lugedes ilmneb püüd täpsema eristamise poole mõningate võtete, asendite ja sammude nimetamisel. Senise käesanga asemele astub käevang, mis edasi diferentseeritakse parem- ja vasak-käevanguks, käesang aga saab uue sisu. Uut tuli neil aastail päris palju, näiteks heiteljalg, käsi (käed) rippseisus, käsi (käed) seelikus, poolvallasvõte, püstplaks, ristplaks, täheke, vaba-

jalg, viirgvärav jt. Siinjuures püüdis J. Raude oma raamatus "Valimik rahvaste tantse" (ilm. 1952) täpsustada paariliste (tantsijate) paiknemisi teineteise (üksteise) suhtes, kuid tõi sisse liigseid paralleelsusi, näiteks kohastikku = rinnati = vastastikku, kohakuti = rinnutsi = vastakuti.

1953.a. filmus Ullo Toomi "Eesti rahvatantsud", mida mahult ja põhjalikkuselt võib nimetada meie tantsupere "piibliks". Selles on termineid selgitav osa "Sissejuhatus" (lk. 10-24) ulatuslikum kui üheski varasemas trükises. Seletatud on umbes 120 oskussõna. See on nagu kokkuvõtte kõigis eelmisis väljaandeks leiduvatest terminitest. Knigi U.Toomi mainib: "Praegu kasutatavate oskussõnade hulk pole siiski veel küllaldane ja täiuslik..." (lk. 10), on ta ometi välja jätnud mitu vajalikku ja seni kasutusel olnud nimetust, näiteks jungvõte, ristjungvõte, käesang jt. Üttest, mida varem ei esinenud, nimetatagu järgmisi: puusavõte, randnevõte, sarikvõte, riivamisplaks, tallalsamm, päkalsamm, varvastelsamm, pöialkõnd jne. Kõige olulisema osa moodustavad raamatus kindlasti põhisammude kirjeldused ja neile nimetuste andmine: kolmesammupolka põhisamm, labajalalõssi põhisamm, libliksamm, mustjala kõrge põhisamm, vana voortantsu põhisamm jt.

U. Toomi "Eesti rahvatantsud" 1953.a. on viimane tantsuraamat, mis on varustatud sõnastikuga. Selle tõttu on siin esitatud terminoloogia aluseks käesoleval ajal ilmuvate kirjelduste koostamisel. 13 aasta jooksul on see jõudnud osalt vananeda, osalt puudulikuks muutuda. Penikoormasammu-

dega edasiastunud tantsuharrastus, keerukas repertuaar unsoominguliste ja teiste rahvaste tantsude näol nõuab aga üha paremat ning täpsemat sõnastust. Rohkete rajooni- ja vabariiklike rahvakunstiõhtute korraldamine esitab terminoloogiale omad nõuded: ta peab olema nii kirjelduse koostaja kui ka kõigi rühmajuhtide poolt ühetähenduslikult mõistetav, et vältida eelproovide ajal arusaamatusi ("Mina sain kirjeldusest nii aru!"). Korrektno terminoloogia hõlbustab igal rühmajuhil tantsude õpetamist, pole vaja sagedamini esinevaid võtteid, asendeid ja samme alati käte ja jalgade abil tantsijaile selgeks teha. Piisav ja täpne terminoloogia kergendab ka tantsukirjelduste koostamist ning lühendab neid tunduvalt.

Sõnastiku kasutajale

1. Beltöid eesti rahvatantsu oskussõnastiku koostamiseks alustas autor juba 1963.aastal. Mõjuvate põhjuste tõttu nihkus käsikirja viimistlemine ning lõplik valmimine aastast aastasse edasi. On siiski meeldiv tõdeda, et avaldamine saab teoks meie esimese tantsuraamatu - Anna Raudkatsi "Eesti rahvatantsud" - ilmumise 40. aastapäeval.

Kogu sõnastikus esitatud materjal on Eesti NSV Rahvaloomingu Maja juures tegutseva rahvatantsusektsiooni neljal koosolekul läbi arutatud. Aruteludest võttis iga kord osa 8-9 nimekamat rahvatantsujuhti.

2. Käesolevas sõnastikus jätkatakse traditsiooni, mille järgi meie rahvatantsu termineid ei esitata mitte tähestikulises järjestuses, vaid neljas temaatilises rühmas, kusjuures iga rühm on tärnikestega piiritletud veelgi tihedamalt kokkukuuluvateks alajaotusteks. Kasutamise hõlbustamiseks on sõnastiku lõppu lisatud kõigi seletatud oskussõnade alfabeetiline register, kus termini järel olev number osutab lehekülge, millel leidub seletus, sulgudes olev number aga joonise numbrit.

3. Sõnastiku koostamisel ei ole piiratud ainu-

üksi eesti rahvatantsude kirjeldamiseks vajalike terminitega, vaid vähesel määral on sisse võetud ka selliseid, mille tundmine on hädava jalik treeningharjutuste ja teiste rahvaste tantsude seletamisel või mille segiajamisi on seni sageli ette tulnud nii trükisõnas kui ka praktilises töös tantsutunnis. Olgu nimetatud siin käte asendid ja positsioonid, jalgade asendid ja positsioonid, liikumissuunad ja liigutuste suunad, kehaosade nimetused jpt.

4. Parema ja selgema sõnastusvõimaluse huvides on sõnastikus täpsustatud hulk termineid, mida seni tihti mitmetähenduslikult tõlgitseti: hüpe ja hüpak; sisekülg, -käsi, -jalg ja väliskülg, -käsi, -jalg; poolpüstvõte, püstvõte ja sangvõte; pikiplaks ja püstplaks; päkkseis; samm, astak, aste; kallutamine ja painutamine; kükk, käger ja sulgkükk; parem tiib ja vasak tiib; käte ja jalgade asendid; liikumissuunad.

Olgu sõnastiku kasutajate ja kirjelduste koostajate tähelepanu juhitud asjaolule, et tantsukirjeldustes antakse liigutuste suunad pea, käte, jalgade ja kerega ning liikumiste suunad (paremale, vasakule, ette, edasi, taha, tagurpidi jne.) tantsija seisukohalt. Kui see peaks osutuma eba piisavaks, siis võib orientiiridena kasutada lava külgi, kusjuures viimased on nimetatud vasakuks ja paremaks publiku poolt vaadates. Näiteks kaks kõrvalsammu paremale (kui tantsija seisab esipoolega publiku poole) tähendab seda, et tantsija peab enda suhtes liikuma paremale, s.o. lava vasaku

külje suunas. Kus palja sõnalise kirjelduse järgi siiski ei ole selge, kuidas tantsija peab toimima, seal aitavad õige suuna kätte saada skeematilised joonised.

5. Sageli on sama võtte vaja moodustada kord vasakute, kord paremate kätega, või sama võtte puhul on paarilistel vaja olla kord vasakute, kord paremate külgedega teineteise poole. Sõnastikus on sel juhul pikkade seletuste vältimiseks täielikult läbi viidud süsteem parem+võtte nimetus ja vasak+võtte nimetus, näit. sarivõtte~parem-sarivõtte~vasak-sarivõtte, õlavõtte~parem-õlavõtte~vasak-õlavõtte jne.

6. Hulk asendeid, võtteid ja samme oli seni ilma oma nimeta ning neid tuli vaatamata küllaltki sagedasele esinemisele tantsudes iga kord pikalt seletada. See tingis rahvatantsu jaoks mõnegi täiesti uue termini kasutuselevõtu: ahelkolonn, aste, kallutusaste, kiikhüpe, käed pihutsi, käärjooks, küljети, lõppastak, mustjala jung, paarisvahelik, paarisvikkel, painutusaste, parem-ahelvõtte, parem-küljети, parem-puusavõtte, parem-tiiselvõtte, polgsamm, polgseis, poolsangvõtte, põimseong, ranneseong, ratasvõtte, ristahelvõtte, rõhkastak, saksavõtte, sammseis, sirutussamm, traaveljooks, uhkemehevõtte, uppseis, vahelik, vankervõtte, vasak-ahelvõtte, vasak-küljети, vasak-puusavõtte, vasak-tiiselvõtte, vikkel, vikkelsamm jt. Osa neist on võetud võimlemise terminoloogiast kas samal kujul või lühendatult (aste, kallutusaste, painutusaste, põimseong, ranneseong, sammseis, sirutussamm, uppseis); võtete tähistamiseks kasutati nende rahvapäraseid nimetusi

(ratasvõte, saksavõte, uhkemehevõte); mõnel juhul on üldkeele sõna rakendatud rahvatantsu terminina (vahelik, vikkel); kõige arvukama rühma moodustavad tuletised (ahelkolonn, kiik-hüpe, käärjooks, küljeti, paarisvahelik, paarisevikkel jt.). Terminite polgseis ja polgsamm esimene osa polg on J. Aaviku soovitatud soome laen eesti keelde tähenduses 'jalgrada, teerada', pole aga selles tähenduses käibele tulnud ja seepärast osutus võimalikuks selle sõna kasutuselevõtt rahvatantsu terminina.

Tuleb tähele panna, et kui üldkeele sõna on kasutatud rahvatantsu oskussõnana, siis ilma jutumärkideta (rist, tunnel, täht, uss, veski, värav).

Senistest terminitest on eesti polka asendatud hüpakpolkaga, ahelvõte I ahelvõttega, ahelvõte II parem-ahelvõttega, ummisjaluseis ummisseisuga, varvasseis päkkseisuga, varvastelsamm päkksummuga, kasatskisaamm tagurpidi taatsikatsakiga jt.

7. Paralleeltermineid esitatakse sõnastikus minimaalselt, ainult sellistel juhtudel, kus a) lühem on küll sagedamini kasutatav, kuid pikem on ühetähenduslikum ja seetõttu selgem: võte = tantsuvõte, ring = ringjoon, rühm = rahvatantsurühm, polka = hüplevpolka, rist = ühikäerist; b) tulevikus võiks kõne alla tulla pikema asendamine lühemaga: pärildi = järjestikku; c) sama mõistet saab väljendada traditsioonilise rahvapärase terminiga ja meie rahvatantsijaile tunduvalt hiljem tuttavaks saanud kunsttantsu(klas-

sikalise tantsu või lavalise rahvatantsu ehk nn. karakter-
tantsu) terminiga: ummisseis = kuues positsioon, kusjuures
viimast ei ole süsteemi huvides võimalik ega kasulikki väl-
tida.

Vananenud ja ebasoovitavate oskussõnade esitamisest on
peale ühe juhtumi loobunud: eesti polka vt. hüpakpolka, sest
eesti polka kui üldtuntud, kuid väärarusaamisi tekitava ter-
mini asendamine toimus alles käesolevas sõnastikus.

8. Autor avaldab siirast lugupidamist ja tänu I. Adam-
sonile, N. Ebrokile, R. Kullile, H. Mikkelile, A. Raadikule,
N. Raadikule, N. Taarnale, U. Toomile, N. Uustalule, O. Valge-
mäele ja H. Valgmaale, kes nii meelsasti soostusid aitama sõ-
nastiku koostamisraskustest üle saada. Eriti suure abi eest
lubatagu eraldi tänada H. Aassalu.

Ü L D M Ö I S T E D

x x x

)

Skemaatilistes joonistes tüdruku märk. Kinnine külg näitab tantsija esipoolt.

>

Skemaatilistes joonistes poisi märk. Kinnine külg näitab tantsija esipoolt.

]

Skemaatilistes joonistes tantsija sugu määramata. Kinnine külg näitab tantsija esipoolt.

Tüdruk.

Kasutatakse tantsukirjeldustes naissoost tantsija tähistamiseks.

Poiss.

Kasutatakse tantsukirjeldustes meessoost tantsija tähistamiseks.

Paariline. Kaaslane, kellega koos tantsitakse.

Paar.

Paari moodustavad kaks tantsijat - paarilised.

Mudilaspaar. Paari moodustavad kaks koolieelikut või I-IV

klassi õpilast.

Iastepaar. Paari moodustavad kaks V-VIII klassi õpilast.

Tütarlastepaar. Paari moodustavad kaks V-XI klassi tüdrukut

Poistepaar. Paari moodustavad kaks V-XI klassi poissi.

Noortepaar. Paari moodustavad kaks IX-XI klassi õpilast või

selele vanuseastmele vastavat noort.

Naispaar.

Paari moodustavad kaks naistantsijat.

Meespaar.

Paari moodustavad kaks meestantsijat.

Segapaar. Paar koosneb ühest nais- ja ühest meestantsijast.

Osavõtjad. Need, kes on tantsus praktiliselt rakendatud.

Rahvatantsurühm. Grupp inimesi, kes käib korrapäraselt koos rahvatantse õppimas.

Rühm = rahvatantsurühm.

Mudilasrühm. Rühma moodustavad koolieelikud või I-IV klassi õpilased.

Lasterühm. Rühma moodustavad V-VIII klassi õpilased.

Tütarlasterühm. Rühma moodustavad V-XI klassi tüdrukud.

Poisterühm. Rühma moodustavad V-XI klassi poisid.

Noorterühm. Rühma moodustavad IX-XI klassi õpilased või sellele vanuseastmele vastavad noored.

Naisrühm. Rühma moodustavad naistantsijad.

Meesrühm. Rühma moodustavad meestantsijad.

Segarühm. Rühma moodustavad nais- ja meestantsijad.

Rahvakunstiansambel. Koosneb rahvatantsurühmadest, rahvapilli- orkestrist, laulurühmast ja sõnakunstnikest.

Isetegevuslik rahvatantsuansambel. Rahvatantsurühmale või rahvakunstiansamblile antav aunimetus.

Rühma juht. Isik, kes pidevalt õpetab rahvatantse kindlale rühmale.

Rahvatantsujuht = rühma juht.

Ballettmeister. Rahvatantsu alal isetegevusliku rahvatantsuansambli kunstiline juht.

Rühmavanem. Rühma poolt valitud autoriteetsem tantsija, kes hoolitseb rühma töö organisatsioonilise külje eest.

Keha. Inimene terviklikult, kõikide kehaosadega.

Kere. Keha jäsemete ja peata.

Rindkere. Kere ülaosa (joon.1).

Jäsemed. Käed ja jalad.

Käsi. Üla jäse, koosneb õlavarrest, küünarvarrest ja labakäest ehk käest kitsamas mõttes.

Õlavars. Õlaliigese ja küünarliigese vaheline käe osa (joon.1).

Küünarvars. Küünarliigese ja randmeliigese vaheline käe osa (joon.1).

Labakäsi ehk käsi kitsamas mõttes. Koosneb kämblast ja sõrmedest.

Ranne. Ühendab labakätt küünarvarrega (joon.1).

Õlaliiges. Ühendab õlavart abaluuga (joon.1).

Küünarliiges. Ühendab küünarvart õlavarrega (joon.1).

Küünarnukk. Küünarluu ülemine ots (joon.1).

Jalg. Alajäse, koosneb reiest, säärest ja labajalast ehk jalgast kitsamas mõttes.

Reis. Puusaliigese ja põlveliigese vaheline jala osa (joon.1).

Säär. Hüppeliigese ehk kontsluu-sääreliigese ja põlveliigese vaheline jala osa (joon.1).

Labajalg ehk jalg kitsamas mõttes. Koosneb kannast, põlast ja varbaist.

Puusaliiges. Ühendab jalga vaagnaga (joon.1).

Põlveliiges. Ühendab reit säärega (joon.1).

Hüppeliiges ehk kontsluu-sääreliiges. Ühendab labajalga ehk jalga kitsamas mõttes säärega (joon.1).

Põlv. Põlveliigese eesmine osa, mille moodustab põlvekeder (joon.1).

Tald. Labajala alumine pind(joon.1).

Kand. Labajala tagaos (joon.1).

Pöid. Labajala keskosa (põialuudele vastav labajala piirkond (joon.1).

Päkk. Pöia eesosa (põialuude peadele vastav labajala piirkond (joon.1).

Varbad. Labajala eesosa(joon.1).

x x x

Nooltelg. Mõeldav sirgjoon, mis läbib tantsija tagant ette (joon.2).

Püsttelg. Mõeldav sirgjoon, mis läbib tantsija peast jalga-deni(joon.2).

Tõstmine. Keha või jäsemete liikumine suunaga ülespoole.

Langetamine. Keha või jäsemete liikumine suunaga allapoole.

Tõus. Üleminek madalamast asendist kõrgemasse.

laskumine. Üleminek kõrgemast asendist madalamasse.

Kõverdamine. Liigesenurga vähendamine.

Sirutamine. Liigesenurga suurendamine.

Kallutamine. Sirge lülisambaga kere langetamine ette, taha või kõrvale(joon.3).

Painutamine. Keha koolutamine lülisambast ja puusaliigesest ette, taha või kõrvale(joon.4).

Ülesirutus. Keha asend, kui jalad on sirutatud, pea taha kallutatud ja kere rindkerest tahapoole painutatud(joon.5).

Vibutamine. Väikese ulatusega liigutuste pidev kordamine ke-
re, käte või jalgadega.

Järelvibutus. Liigutuse lõpuosa kordamine.

Pendeldamine. Käte või jalgade liigutamine ette ja taha või
paremale ja vasakule.

Raputamine. Lõdvalt hoitud keha või kehaosade korduv, kiire
ja lõtv liigutamine.

Lõõgastamine. Lihaspinge tahteline ja täielik nõrgestamine.

Pööramine. Keha või kehaosade liikumine ümber tantsija püst-
telje.

Pöörlemine. Tantsija või paari ringiliikumine ümber oma või
paarilistevahelise püsttelje.

Viristamine. Pöörlemine lühikeste ja kiirete kõrvalsammudega.

Veerandpööre. Keha pööramine ümber püsttelje 90° võrra.

Poolpööre. Keha pööramine ümber püsttelje 180° võrra.

Täispööre. Keha pööramine ümber püsttelje 360° võrra.

Pööre = täispööre.

Ringitamine. Jäsemete, pea või kerega ringitaoliste liigu-
tuste sooritamine.

Peakallutamine. Pea langetamine ette, taha või kõrvale.

Peapööramine. Näo pööramine paremale või vasakule.

x x x

Vabakäsi. Käsi, mis ei ole tantsuvõttes ega seongus.

Vabajalg. Jalg, millele ei toetu keha raskus.

Tugijalg. Jalg, millele toetub keha raskus.

Sisekülj. Paarilisepoolne külj; rinnati või seljati olles

on selleks poisil alati parem ja tüdrukul vasak külg.

Sisekäsi. Paarilisepoolne käsi; rinnati või seljati olles on selleks alati poisil parem ja tüdrukul vasak käsi.

Sisejalg. Paarilisepoolne jalg; rinnati või seljati olles on selleks alati poisil parem ja tüdrukul vasak jalg.

Väliskülg. Külg, mis ei ole paarilise poole; rinnati või seljati olles on selleks alati poisi vasak ja tüdruku parem külg.

Väliskäsi. Käsi, mis ei ole paarilise poole; rinnati või seljati olles on selleks alati poisi vasak ja tüdruku parem käsi.

Välisjalg. Jalg, mis ei ole paarilise poole; rinnati või seljati olles on selleks alati poisi vasak ja tüdruku parem jalg.

x x x

Juhtantsija. Tantsija, kes juhib rühma liikumist ja tegevust (joon.6a).

Juhtpaar. Paar, kes juhib rühma liikumist ja tegevust.

Keskmine (keskmised) tantsija(d). Viiru või kolonni keskel olev(ad) tantsija(d) (joon.6b).

Keskmine (keskmised) paar(id). Viiru või kolonni keskel olev(ad) paar(id).

Viimiktantsija. Harilikult rühma lõpus, vahel ka (näit.ring-
joonel) juhtantsija kõrval või ees olev tantsija (joon.6c).

Viimikpaar. Harilikult rühma lõpus, vahel ka (näit. ringjoo- nel) juhtpaari kõrval või ees olev paar.

Otsmised tantsijad. Nendeks on alati viirus või kolonnis esi- mene ja viimane tantsija (juht- ja viimiktantsija) (joon.6a ja c).

Otsmised paarid. Nendeks on alati viirus või kolonnis esime- ne ja viimane paar (juht- ja viimikpaar).

Võõras tüdruk. Iga naissoost rühma kaaslane peale oma paarili- se.

Võõras poiss. Iga meessoost rühma kaaslane peale oma paarili- se.

Kõrvaltantsija. Tantsija paremal või vasakul poolel olev rüh- ma kaaslane.

Eesmine. Tantsijate järjestikku olles vahetult ees olev tant- sija (joon.6d).

Järelmine. Tantsijate järjestikku olles vahetult selja taga olev tantsija (joon.6f).

x x x

Põimumine. Vastutulijatest vaheldumisi vasakut ja paremat kätt möödumine (joon.7).

Põimumine rinnati. Vt. põimumine, seejuures vastutulijatest möödutakse rinnati.

Põimumine seljati. Vt. põimumine, seejuures vastutulijatest möödutakse seljati.

Kätlemine. Põimumisel ühendatakse iga vastutulijaga käsi

mingis seongus, näit. esimesest vastutulijast möödutakse vasakut kätt ja ühendatakse seejuures paremad käed tereseongus, teisest vastutulijast möödutakse paremat kätt ja ühendatakse vasakud käed tere-seongus jne.

Põimumine käevangus. Esimesest vastutulijast möödutakse vasakut (paremat) kätt ja võetakse seejuures parem-(vasak-) käevang, teisest vastutulijast möödutakse paremat (vasakut) kätt ja võetakse seejuures vasak-(parem-) käevang jne.

Põimumine käevangus pöördumisega. Esimese vastutulijaga võetakse parem-käevang ja pöördutakse temaga paigal päripäeva, seejärel vallandatakse võtte ja minnakse järgmise tantsija juurde, kellega kohtumisel võetakse vasak-käevang ja pöördutakse temaga paigal vastupäeva jne.

Ristlemine. Erinevates suundades liikuvate kolonnide või viirgude üksteisest läbimine (joon.8).

TANTSIJATE PAIKNEMISED JA
LIIKUMISSUUNAD

Algasend. Asend, milles tantsijad asuvad enne tantsu algust. Algasend on muutliku iseloomuga ja sellepärast kirjeldatakse teda igas tantsukirjelduses, kus kasutatakse algasendit.

Lähteasend. Asend, millest vahetult alustatakse tantsu. Lähteasend on muutliku iseloomuga ja sellepärast kirjeldatakse teda igas tantsukirjelduses. Lähteasend võetakse tavaliselt tantsu eelmängu ajal. Lähteasend võib ühtida algasendiga.

Ringjoon. Mõeldav ringjoon(joon.9).

Ring = ringjoon.

Ringi kese. Punkt, mis asub võrdsel kaugusel ringjoone igast punktist(joon.9).

Kaar. Osa ringjoonest.

Kaarjoon = kaar.

Kodarjoon. Mõeldav raadius, kulgeb ringjoonelt ringi keskmesse kõige lühemat teed mööda(joon.9).

Lava esikülg. Lava lahtine, publikupoolne äär(joon.9).

Lava tagakülg. Lava esikülje vastaskülg(joon.9).

Lava vasak külg. Vasak pool lavast publiku poolt vaadates(joon.9).

Lava parem külj. Parem pool lavast publiku poolt vaadates (joon.9).

Keskjoon. Mõeldav sirgjoon, mis läbib lava keskpunkti ja on seejuures risti lava esiküljega, jaotades lava kaheks võrdseks osaks (joon.9).

Ristjoon. Mõeldav sirgjoon, mis läbib lava keskpunkti ja on seejuures paralleelne lava esiküljega, jaotades lava kaheks võrdseks osaks (joon.9).

x x x

Kõrvuti. Tüdruk harilikult poisi paremal küljel, mõlemad esipoollega ühele poole (joon.10).

Küljети. Paarilised on samanimelise (parema, vasaku) küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku, ühel paarilistest esipool ühele, teisel teisele poole (joon.11).

Parem-küljети. Paarilised on parema küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku, ühel paarilistest esipool ühele, teisel teisele poole (joon.11).

Vasak-küljети. Paarilised on vasaku küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku, ühel paarilistest esipool ühele, teisel teisele poole.

Külitsi. Vt. küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Parem-külitsi. Vt. parem-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Vasak-külitsi. Vt. vasak-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Rinnati. Paarilised, paarid, viirud või kolonnid on esipoolega teineteise poole, esipooled ei puutu kokku (joon. 12).

Rinnutsi. Paarilised, paarid või viirud on esipoolega teineteise poole, kuid esipooled puutuvad kokku.

Seljati. Paarilised, paarid, viirud või kolonnid on seljaga teineteise poole, seljad ei puutu kokku (joon.13).

Selitsi. Paarilised, paarid või viirud on seljaga teineteise poole, kuid seljad puutuvad kokku.

Kohakuti. Ringjoone diameetri otstes asuvad tantsijad, paarilised, paarid, sõõrid, ristid jm. (joon.14a); paralleelsete sirgete ja nendega risti oleva sirgjoone lõikumispunktides asuvad tantsijad, paarilised, paarid, ristid jm. (joon.14b,c,d).

Järjestikku. Tantsijad (paarid) seisavad üksteise selja taga, kõik esipoolega ühele poole. Segapaaride puhul ühekaupa järjestikku olles on tüdruk tavaliselt poisi ees (joon.15).

Pärlidi = järjestikku.

Päripidiselt. Asend kaarel või ringjoonel, kus tantsijad on esipoolega ringi keskme poole (joon.16).

Äraspidiselt. Asend kaarel või ringjoonel, kus tantsijad on seljaga ringi keskme poole (joon.17).

x x x

Ringjoonel kõrvuti. Paarilised asuvad ringjoonel teineteise kõrval, mõlemad kas esipoolega või seljaga ringi

keskme poole (joon.18).

Ringjoonel küljети. Paarilised asuvad ringjoonel parema (vasaku) küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku (joon.18). Üks paarilistest on esipoolega, teine seljaga ringi keskme poole.

Ringjoonel parem-küljети. Paarilised asuvad ringjoonel parema küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega, teine seljaga ringi keskme poole (joon.18).

Ringjoonel vasak-küljети. Paarilised asuvad ringjoonel vasaku küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega, teine seljaga ringi keskme poole.

Ringjoonel külitsi. Vt. ringjoonel küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Ringjoonel parem-külitsi. Vt. ringjoonel parem-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Ringjoonel vasak-külitsi. Vt. ringjoonel vasak-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Ringjoonel rinnati. Paarilised asuvad ringjoonel esipoolega teineteise poole, esipooled ei puutu kokku. Tavaliselt poiss esipoolega vastupäeva, tüdruk päripäeva (joon.18).

Ringjoonel rinnutsi. Vt. ringjoonel rinnati, kuid esipooled puutuvad kokku.

Ringjoonel seljети. Paarilised asuvad ringjoonel seljaga tei-

neteise poole, seljad ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega vastupäeva, teine päripäeva (joon.18).

Ringjoonel selitsi. Vt. ringjoonel seljati, kuid seljad puutuvad kokku.

Ringjoonel järjestikku. Paarilised asuvad ringjoonel, üks paarilistest teise selja taga, mõlemad esipoolega kas vastupäeva või päripäeva. Tavaliselt on tüdruk poisi ees(joon.18).

Ringjoonel päridi = ringjoonel järjestikku.

Ringjoonel viklis. Tantsijad (paarid) paiknevad kahel kontsentrilisel ringjoonel, seejuures siseringjoonel olevad tantsijad (paarid) asuvad välisringjoonel olevate tantsijate (paaride) vahekohtadel(joon. 19).

Päripidine ring. Tantsijad on ringjoonel, kõik esipoolega ringi keskme poole(joon.16).

Äraspidine ring. Tantsijad on ringjoonel, kõik seljaga ringi keskme poole(joon.17).

Sõõr. Ringjoonel olevad tantsijad on üksteisega ühendatud kas seongu või tantsuvõtte kaudu.

Päripidine sõõr. Kõik sõõris olevad tantsijad on esipoolega ringi keskme poole.

Äraspidine sõõr. Kõik sõõris olevad tantsijad on seljaga ringi keskme poole.

Kodarjoneel kõrvuti. Paarilised asuvad kodarjoneel teineteise kõrval, mõlemad esipoolega kas päripäeva või vastupäeva. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt. Tavaliselt on tüdruk poisi paremal küljel ja mõlemad esipoolega vastupäeva (joon.18).

Kodarjoneel küljети. Paarilised asuvad kodarjoneel parema (vasaku) küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega vastupäeva, teine päripäeva. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt (joon.18).

Kodarjoneel parem-küljети. Paarilised asuvad kodarjoneel parema küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega vastupäeva, teine päripäeva. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt (joon.18).

Kodarjoneel vasak-küljети. Paarilised asuvad kodarjoneel vasaku küljega teineteise poole, küljed ei puutu kokku. Üks paarilistest on esipoolega vastupäeva, teine päripäeva. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt.

Kodarjoneel külitsi. Vt. kodarjoneel küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Kodarjoneel parem-külitsi. Vt. kodarjoneel parem-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Kodarjoneel vasak-külitsi. Vt. kodarjoneel vasak-küljети, kuid küljed puutuvad kokku.

Kodarjoneel rinnati. Paarilised asuvad kodarjoneel esipoole-

ga teineteise poole. Tavaliselt on poiss seljaga, tüdruk esipoolega ringi keskme poole. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt (joon.18).

Kodarjoonel rinnutsi. Vt. kodarjoonel rinnati, kuid esipooled puutuvad kokku.

Kodarjoonel seljati. Paarilised on kodarjoonel seljaga teineteise poole, seljad ei puutu kokku. Tavaliselt on poiss esipoolega, tüdruk seljaga ringi keskme poole. Mõeldav ringjoon kulgeb paariliste vahelt (joon.18).

Kodarjoonel selitsi. Vt. kodarjoonel seljati, kuid seljad puutuvad kokku.

Kodarjoonel järjestikku. Paarilised asuvad kodarjoonel, üks paarilistest seisab teise selja taga, mõlemad kas esipoolega või seljaga ringi keskme poole. Tavaliselt on tüdruk poisi ees (joon.18).

Kodarjoonel päri ldi = kodarjoonel järjestikku.

x x x

Viirg. Tantsijad asuvad üksteise kõrval ühel sirgjoonel, kõik esipoolega ühele poole. Kahe kõrvuti oleva tantsija vahel on umbes kämblalaiune vahe. Tüdruk seisab tavaliselt poisi paremal küljel (joon.20).

Ko lonn. Tantsijad paiknevad ühel sirgjoonel üksteise selja taga, kõik esipoolega ühes suunas. Esseisjast olakse ette tõstetud käe kaugusel (joon.21).

Paariskolonn. Paarid asuvad ühel sirgjoonel üksteise selja taga, kõik esipoolega ühes suunas. Esseisjaist

ollakse ette tõstetud käe kaugusel(joon.22).

Parem tiib. Viiru osa keskmisest tantsijast kuni parempoolse otsmise tantsijani (viirus olijate seisukohalt) (joon.20).

Vasak tiib. Viiru osa keskmisest tantsijast kuni vasalpoolse otsmise tantsijani (viirus olijate seisukohalt) (joon.20).

Rida. Tantsijad (paarid) asuvad üksteise kõrval ühel sirgjoonel, esipoolega tavaliselt kõik ühele poole. Kahe tantsija (paari) kaugus teineteisest on meeter või rohkem kui üks meeter.

Vahelik. Tantsijad asuvad ühel sirgjoonel küljети, esimene tantsija esipoolega ühele, teine teisele poole, kolmas nagu esimene jne.(joon.23).

Paarisvahelik. Tantsijad asuvad ühel sirgjoonel, esimene paar esipoolega ühele, teine paar teisele poole jne. (joon.24).

Uss. Tantsijad paiknevad ebakorrapärase joonise järgi üksteise kõrval ja on omavahel (välja arvatud otsmised tantsijad) mingi tantsuvõtte või seonguga ühendatud.

Voor. Tantsijad paiknevad ebakorrapärase joonise järgi üksteise selja taga, väed eesmise vöökohal, õlgadel või mõnes muus võttes. Otsmised tantsijad ei ole omavahel võttega ühendatud.

Vikkel. Tantsijate paiknemine mitmes üksteise selja taga

olevas reas, seejuures teise rea tantsijad asuvad esimese rea tantsijate vahekohtadel, kolmanda rea tantsijad teise rea tantsijate vahekohtadel, s.o. esimese rea tantsijate taga jne. (joon.25).

Paarisvikkel. Tantsijad paiknevad paarikaupa mitmes üksteise selja taga olevas reas, seejuures teise rea paarid asuvad esimese rea paaride vahekohtadel, kolmanda rea paarid teise rea paaride vahekohtadel, s.o. esimese rea paaride taga jne. (joon.26).

Nelinurk. Tantsijad asuvad üksikult või paarikaupa (paaride kaupa) ruudu neljal küljel. Tavaliselt on nelinurga vastaskülgedel olevad tantsijad esipoolega teineteise poole (joon.27).

Nelinurga kese. Nelinurga diagonaalide ristumispunkt (joon. 27).

Rist. Selle moodustavad neli tantsijat nii, et igaüks võtab parema (vasaku) käega kinni vastastantsija paremast (vasakust) käest. Käed on küünarliigesest sirutatud ja kõik neli kätt ühendatud ringi keskmes. Kõik tantsijad on esipoolega kas päri- või vastupäeva (joon.28).

Ühekäerist. Vt. rist.

Paremrist. Vt. rist, kuid tantsijatel on keskel ühendatud paremad käed ja esipoolega ollakse päripäeva (joon. 28).

Vasakrist. Vt. rist, kuid tantsijatel on keskel ühendatud vasakud käed ja esipoolega ollakse vastupäeva.

Kahekäerist. Vt. rist, kuid tantsijatel on keskel ühendatud mõlemad käed ja esipoolega ollakse kas päri- või vastupäeva.

Veski. Vt. rist, kuid igas harus on kaks või rohkem tantsijat(joon.29).

Täheke. Kolm, viis või rohkem tantsijat on ringjoonel järjestikku, esipoolega vastupäeva (päripäeva), kõigil vasak (parem) käsi ühendatud ringi keskmes mingis seongus(joon.30).

Täht. Vt. täheke, kuid igas harus on kaks või rohkem tantsijat(joon.31).

Tiivik. Pöörlev viirg või rida, kus tantsijad on omavahel ühendatud mingi seongu või võttega. Pöörlemistelg on keskmiste tantsijate vahel (kui viirus või reas on paarisarv tantsijaid)(joon. 32a) või ühtib keskmise tantsija püstteljega (kui viirus või reas on paaritu arv tantsijaid)(joon. 32b).

Diagonaal. 1. Tantsukoha mingi nelinurkse osa vastasnurki ühendav sirgjoon. Selle nelinurga kaks külge peavad olema paralleelselt ja kaks külge ristti tantsukoha esiküljega (joon.9).

2. Tantsijate paiknemine diagonaalil.

x x x

Päripäeva. Liikumine ringjoonel või pöörlemine ümber oma püsttelje kellaosuti liikumise suunas (joon.9).

Vastupäeva. Liikumine ringjoonel või pöörlemine ümber oma püsttelje kellaosuti liikumise vastassuunas (joon.9).

Paremat kätt mööduma. Vastutulijast möödumisel ollakse vasak-küljети (joon.33).

Vasakut kätt mööduma. Vastutulijast möödumisel ollakse parem-küljети (joon.34).

Ringi ahenemine. Kõigi ringjoonel paiknevate tantsijate üheaegne liikumine ringi keskme suunas (joon.35).

Ringi avardamine. Kõigi ringjoonel paiknevate tantsijate üheaegne liikumine ringi keskme kaugemale (joon.36).

Kõverik. Juhttantsija veab päripidise sõõri äraspidiseks või äraspidise sõõri päripidiseks (joon.37).

Ette. Kehaosa liikumine esipoole suunas (piki nooltelge) (joon.38).

Edasi. Tantsija (te) liikumine esipoole suunas (joon.38).

Otse = edasi.

Taha. Kehaosa liikumine selja suunas (piki nooltelge) (joon.38).

Tagurpidi. Tantsija (te) liikumine selja suunas (joon.38).

Kõrvale (joon.38).

Paremale.
Vasakule. } Kehaosa (de) või tantsija (te) liikumine külje suunas (joon.38).

Üles. Kehaosa või tantsija liikumine suunaga ülespoole (piki püsttelge).

Alla. Kehaosa või tantsija liikumine suunaga allapoole

(piki püsttelge).

- Ette-paremale.)
Ette-vasakule.) Kehaosa või tantsija liikumine noolteljest
Taha-paremale.) 45°-lise nurga all paremale või vasakule
Taha-vasakule.) (joon.38).

K Ä T E A S E N D I D, S E O N G U D,
V Ö T T E D J A T E G E V U S

Asendid sirutatud kätega

Käed all. Käed pikki külgi, pihuga reie poole, sõrmed kergelt kõverdatud (joon.39a).

Käed ees. Käed tõstetud õlgade laiuselt 90° all (kere suhtes) ette (joon. 40c).

Käed kõrval. Käed tõstetud 90° all (kere suhtes) kõrvale (vasak käsi vasakule ja parem käsi paremale) (joon.39c).

Käed ülal. Käed tõstetud õlgade laiuselt vertikaalselt üles (joon.39e).

Käed vasakul. Mõlemad käed tõstetud vasakule-kõrvale (joon. 39f).

Käed paremal. Mõlemad käed tõstetud paremale-kõrvale.

Käed taga. Käed tõstetud õlgade laiuselt 45° all (kere suhtes) taha (joon. 40a).

Käed ees-all. (joon. 40b).

Käed ees-ülal (joon.40d).

Käed kõrval-all (joon. 39b).

Käed kõrval-ülal (joon.39d).

Käed ees-kõrval-all.

Käed ees-kõrval-ülal.

Käed taga-kõrval-all.

Asendid kõverdatud kätega

Käed seelikus. Tantsija võtab sõrmeotstega seelikust külje pealt kinni ja tõmbab seeliku laiali, seejuures on käed küünarliigesest sirutatud ja randmed kõverdatud (sõrmeotsad enda poole) (joon.41).

Käed puusal. Käed on küünarliigesest kõverdatud ja labakäed toetuvad puusadele. Eesti rahvatantsude puhul on sõrmed kõverdatud, käed randmest sirutatud ja puusadele toetuvad sõrmeseljad, käeseljad ettepoole. Küünarnukk on küljega ühel joonel (joon.42).

Käed rinnal. Küünarliigesest kõverdatud käed on tõstetud kõrvale, labakäed rindkere juures. Pihud tavaliselt allapoole (joon.43).

Käed risti rinnal. Käed on küünarliigesest kõverdatud ja asetatud rinnale randmetega risti ning pihkudega vastu rinda (joon.44).

Käed vaheliti rinnal. Küünarliigesest kõverdatud käed on asetatud rinnale vaheliti, näit. parema käe pihk on

asetatud vasaku käe õlavarrele, vasak labakäsi on pistetud pealtpoolt parema käe küünarvart rindkere ja parema käe õlavarre vahele. Käeseljajad on ülespoole. Eesti rahvatantsudes toetuvad vaheliti käed rinnale (joon.45).

Käed õlgadel. Käed on küünarliigesest kõverdatud, küünarnukid suunatud allapoole ja sõrmeotsad asetatud õlgadele (joon.46).

Käed kuklal. Küünarliigesest kõverdatud käed on tõstetud kõrvale, pihud asetatud kuklale, õlavarred õla kõrgusel (joon.47).

Käed pealael. Küünarliigesest kõverdatud käed on tõstetud kõrvale, sõrmed asetatud pealaele.

Käed seljal. Käed on selja taga, ühe käega võetakse kinni teise labakäe kämblast või randmest. Labakäed toetuvad seljale allpool vöökohta, pihupooled väljapoole (joon.48).

Käed vaheliti seljal. Käed on küünarliigesest täisnurkselt kõverdatud ja pandud selja taga umbes vöökohta kõrgusel vaheliti. Vaheliti käed toetuvad seljale (joon.49).

Käte positsioonid klassikalises tantsus

Ettevalmistuspositsioon. Käed, küünarliigesest ja randmest pisut kõverdatud, moodustavad all kere ees ovaali. Sõrmed on grupeeritud (pöial suuna-

tud keskmise sõrme teise lüli poole, sõrmed on vabalt hoitud ja natuke ümardatud), peopesad ülespoole. Keskmiste sõrmede otsad peaaegu puuduvad teineteist. Küünarnukid natuke eespool keret (joon.50).

Esimene positsioon. Käed on tõstetud ette diafragma kõrgusele, seejuures säilib käte ümar joon (ovaal), nagu see oli ettevalmistuspositsioonis. Peopesad on enda poole, labakäed ja küünarnukid ei tohi rippuda allapoole (joon.51).

Teine positsioon. Käed on tõstetud kõrvale samale kõrgusele kui I positsioonis, kuid mitte küljega ühele jonele, vaid ettepoole. Peopesad on ettepoole, labakäed ja küünarnukid ei tohi rippuda allapoole (joon.52).

Kolmas positsioon. Käed on tõstetud üles, seejuures säilib käte ümar joon (ovaal). Käed moodustavad justkui ovaalse raami ümber pea. Labakäed on natuke eespool püsttelge, nii et nad silmi tõstes on näha. Peopesad allapoole (joon.53).

Seongud

Seong. Käte ühendamisviis.

Konksseong. Konksu kõverdatud ja koos hoitud sõrmed asetatakse teise tantsija (või oma teise käe) konksu kõverdatud sõrmede taha (joon.54).

- Pihkseong. Tantsija hoiab teise tantsija kätt või oma teist kätt nii, et pihud on risti vastamisi (joon.55).
- Pöialseong. Kaks tantsijat haagivad oma parema (vasaku) käe pöidlad teineteise taha ja sõrmed kõverdatakse pihupoolega vastu teise tantsija käeselga (joon.56).
- Sõrmseong. Tantsija(te) käed on pihutsi, seejuures ühe käe sõrmed on teise käe sõrmedega vaheliti ja kõverdatud vastu teise käe selga (joon.57).
- Tereseong. Tantsijate paremad või vasakud käed on ühendatud nagu teretamisel (joon.58).
- Ranneseong. Kaks tantsijat hoiavad parema (vasaku) käega teineteise parema (vasaku) käe randmest kinni (joon.59).
- Sõrmkook. Tantsija parema (vasaku) käe üks sõrm on konksu kõverdatult asetatud teise tantsija parema või vasaku käe konksu kõverdatud sõrme taha (nagu sõrmkoogu vedamisel) (joon.60).
- Käed pihutsi. Pihk (pihud) on vastu teise tantsija pihku (pihke), sõrmed sirutatud (joon.61).
- Põimseong. Kaks tantsijat ühendavad oma käed järgmiselt: parema käega võetakse kinni oma vasaku käe randmest ja vasaku käega teise tantsija parema käe randmest (nagu kandmisel) (joon.62).

Võtted

Tantsuvõte. Kinnihoidmisviis paarilisest või teistest tantsijatest.

Võte = tantsuvõte.

Käsi käes. Paarilised kõrvuti, sisekäed on ühendatud all pihkseongus (joon.63).

Parema käevõte. Paariliste paremad käed on ühendatud pihkseongus.

Vasaku käevõte. Paariliste vasakud käed on ühendatud pihkseongus.

Sisekäevõte. Paariliste sisekäed on ühendatud all pihkseongus, seejuures ei ole paariliste asend teineteise suhtes oluline.

Väliskäevõte. Paariliste väliskäed on ühendatud all pihkseongus.

Käed kätes. Paarilised rinnati, poiss hoiab oma parema käega tüdruku vasakut ja vasaku käega tüdruku paremat kätt (joon.64).

Vankervõte. Paarilised järjestikku, samanimelised käed on ühendatud konksseongus (parem paremaga, vasak vasakuga) (joon.65).

Käsi kinni. Tantsijad, seisdes viirus või ringjoonel, ühendavad all pihkseongus oma parema käe paremal oleva tantsija vasaku käega ja vasaku käe vasakul oleva tantsija parema käega.

Püstvõte. Tantsijate küünarliigesest sirutatud käed on ühendatud ülal (joon.66).

Parem-püstvõte. Paariliste küünarliigesest sirutatud paremad käed on ühendatud ülal.

Vasak-püstvõte. Paariliste küünarliigesest sirutatud vasakud käed on ühendatud ülal.

Poolpüstvõte. Paarilised kõrvuti või küljети, ühendatud sisekäed on küünarliigesest kõverdatud ja tõstetud õla kõrgusele, küünarnukid suunatud allapoole (joon. 67).

Parem-poolpüstvõte. Paarilised parem-küljети, ühendatud paremad käed on küünarliigesest kõverdatud ja tõstetud õla kõrgusele, küünarnukid suunatud allapoole.

Vasak-poolpüstvõte. Paarilised vasak-küljети, ühendatud vasakud käed on küünarliigesest kõverdatud ja tõstetud õla kõrgusele, küünarnukid suunatud allapoole.

Värv. Paarilised (tantsijad) kõrvuti või küljети ja teineteisest (üksteisest) umbes sammu kaugusel, ühendatud sisekäed on tõstetud kõrvale-üles (joon.68).

Paremakäevärv. Paarilised parem-küljети, teineteisest umbes sammu kaugusel, ühendatud paremad käed on tõstetud kõrvale-üles.

Vasakukäevärv. Paarilised vasak-küljети, teineteisest umbes sammu kaugusel, ühendatud vasakud käed on tõstetud kõrvale-üles.

Viirgvärav. Tantsijad viirus, üksteisest umbes sammu kaugusel, omavahel ühendatud käed on tõstetud kõrvale-üles (joon.69).

Kahekäevärav. Rinnati seistes on paarilistel käed kätes ja tõstetud ette-üles (joon.70).

Tunnel. Rida üksteise järel asuvaid paarikaupa moodustatud värvavaid või kahekäevärvavaid (joon.71).

Õlavõte (rinnati). Paarilised rinnati, tüdruk asetab oma vasaku kää poisi paremale ja parema kää poisi vasakule õlal võimalikult kaela lähedale ja pihkudega vastu õlga, sõrmed koos. Poiss hoiab tüdruku õlgadest väljastpoolt kinni nii, et sõrmed on horisontaalselt (joon.72).

Õlavõte kõrvuti. Paarilised kõrvuti, mõlemad asetavad oma küünarliigesest sirutatud sisekää paarilise siseõlale (joon.73).

Parem-õlavõte. Paarilised parem-küljetil, mõlemad asetavad oma küünarliigesest sirutatud parema kää paarilise paremale õlale.

Vasak -õlavõte. Paarilised vasak-küljetil, mõlemad asetavad oma küünarliigesest sirutatud vasaku kää paarilise vasakule õlale.

Õlavõte viirus. Tantsijad viirus, iga tantsija asetab oma küünarliigesest sirutatud parema kää temast paremal olija vasakule õlale ja küünarliigesest sirutatud vasaku kää temast vasakul olija paremale õla-

le.

Õlavõte sõõris. Vt. õlavõte viirus, kuid tantsijad paiknevad ringjoonel, tavaliselt päripidiselt (esipoolega keskme poole).

Süldvõte. Paarilised rinnati, teineteisega pihkseongus ühendatud käed on tõstetud sirutatult kõrvale (joon. 74).

Poolsüldvõte. Paarilised küljети, sisekäed on sirutatult tõstetud paarilise eest tema välisõla juurde ja ühendatud seal paarilise küünarliigesest kõverdatud väliskäega pihkseongus. Kõverdatud käe küünarnukk on suunatud allapoole (joon.75).

Parem-poolsüldvõte. Vt. poolsüldvõte, kuid paarilised parem-küljети, paremad käed on küünarliigesest sirutatult tõstetud kõrvale ja vasakud käed kõverdatud oma vasaku õla juurde (joon.75).

Vasak-poolsüldvõte. Vt. poolsüldvõte, kuid paarilised vasak-küljети, vasakud käed on küünarliigesest sirutatult tõstetud kõrvale ja paremad käed kõverdatud oma parema õla juurde.

Süldvõte seljati. Paarilised seljati, teineteisega pihkseongus ühendatud käed on tõstetud sirutatult kõrvale (joon.76).

Tiiselvõte. Paarilised kõrvuti, küünarliigesest sirutatud ja pihkseongus ühendatud sisekäed on tõstetud ette (joon.77).

Parem-tiiselvõte. Paarilised kõrvuti, küünarliigesest sirutatud ja pihkseongus ühendatud paremad käed on tõstetud ette.

Vasak-tiiselvõte. Paarilised kõrvuti, küünarliigesest sirutatud ja pihkseongus ühendatud vasakud käed on tõstetud ette (joon.78).

Sangvõte. Paarilised rinnati, paremad või vasakud käed on kaares (sangakujuliselt) paariliste vahel kohal näost kõrgemal ühendatud pihkseongus (joon.79).

Parem-sangvõte. Vt. sangvõte, kuid ühendatud on paremad käed. (joon.79).

Vasak-sangvõte. Vt. sangvõte, kuid ühendatud on vasakud käed.

Poolsangvõte. Vt. sangvõte, kuid ühendatud käed on paariliste vahel kohal õlgade kõrgusel (joon.80).

Parem-poolsangvõte. Vt. poolsangvõte, kuid ühendatud on paremad käed (joon.80).

Vasak-poolsangvõte. Vt. poolsangvõte, kuid ühendatud on vasakud käed.

Sarikvõte. Rinnati või küljelt olles ühendavad paarilised oma paremad või vasakud käed, pannes need randme kohalt ristil. Käed on küünarliigesest kõverdatud ja tõstetud õla või näo kõrgusele, sõrmed on kõverdatud rusikasse ja küünarnukid suunatud allapoole (joon.81).

Parem-sarikvõte. Vt. sarikvõte, kuid ühendatud on paremad

käed (joon.81).

Vasak-sarikvõte. Vt. sarikvõte, kuid ühendatud on vasakud käed.

Randmevõte. Tantsijad ringjoonel järjestikku, igaüks võtab oma parema (vasaku) käega kinni eesmise parema (vasaku) käe randmest või järelmise parema (vasaku) käe randmest (joon.82).

Parem-randmevõte. Vt. randmevõte, kuid ühendatud on paremad käed ja esipoolega ollakse päripäeva (joon.82).

Vasak-randmevõte. Vt. randmevõte, kuid ühendatud on vasakud käed ja esipoolega ollakse vastupäeva.

Käevang. Paarilised, olles küljети, ühendavad küünarliigestest kõverdatud sisekäed küünarliigeste kohalt, pistes kumbki oma käe paarilise käe ja külje vahelt läbi. Sõrmed on kergelt rusikas ja labakäsi oma kere juures vöökohta kõrgusel (joon.83).

Parem-käevang. Vt. käevang, kuid paarilised parem-küljети ja ühendatud on paremad käed (joon.83).

Vasak-käevang. Vt. käevang, kuid paarilised vasak-küljети ja ühendatud on vasakud käed.

Käevang kõrvuti. Paarilised kõrvuti, tüdruk paneb oma küünarliigestest kõverdatud vasaku käe poisi küünarliigestest kõverdatud parema käe ja külje vahelt läbi. Poisi labakäsi on oma kere ees vöökohta kõrgusel, tüdruku käsi toetub randmega poisi küünarvarrele (joon.84).

Kikumisvõte. Paarilised kõrvuti, tüdruk tõstab küünarliigest kõverdatud parema käe oma parema õla juurde (küünarnukk on suunatud allapoole), poiss võtab sellest kinni tüdruku selja tagant küünarliigest sirutatud parema käega. Tüdruku vasak käsi on sirutatud poisi eest läbi tema vasaku õla juurde ja poiss võtab sellest kinni oma küünarliigest kõverdatud vasaku käega. Poisi vasaku käe küünarnukk on samuti suunatud allapoole (joon.85).

Vallasvõte. Paarilised kõrvuti, poiss asetab oma parema käe tüdruku selja tagant ümber tema vöökohta, tüdruku vasak käsi on poisi paremal õlal pihuga poisi õlal, sõrmed ettepoole, küünarnukk suunatud allapoole. Paariliste väliskäed on kas all või puusal (joon. 86).

Valsivõte. Paarilised rinnati, poiss asetab oma parema käe tüdrukule ümber piha nii, et sõrmed on koos ja pihk toetub tüdruku seljale vöökohta kõrgusel. Tüdruk asetab oma vasaku käe poisi paremale õlale nii, et tüdruku küünarvars toetub poisi paremale õlavarrele. Väliskäed on pihkseongus ühendatud ja tõstatatud sirutatult kõrvale (joon.87).

Sulgvõte. Paarilised rinnati, poiss asetab küünarliigest sirutatud käed tüdruku vöökohale, pihud vastu selga, sõrmed koos ja sõrmeotsad puutuvad kokku. Tüdruk asetab küünarliigest sirutatud käed poisi õl-

gadele, pihkudega vastu õlga ja võimalikult kaela lähedale (joon.88).

Puusavõte. Paarilised rinnati, tüdruk asetab oma parema käe pihuga vastu poisi vasakut puusa ja vasaku käe pihuga vastu poisi paremat puusa. Poisi käed on asetatud tüdruku puusadele samamoodi, kuid väljastpoolt tüdruku käsi (joon.89).

Parem-puusavõte eest. Paarilised parem-küljети, mõlemad asetavad oma parema käe paarilise eest tema vasakule puusale ja vasaku käe oma vasakule puusale (joon. 90).

Vasak-puusavõte eest. Paarilised vasak-küljети, mõlemad asetavad oma vasaku käe paarilise eest tema paremale puusale ja parema käe oma paremale puusale.

Parem-puusavõte tagant. Paarilised parem-küljети, mõlemad asetavad oma parema käe paarilise selja tagant tema vasakule puusale ja vasaku käe oma vasakule puusale (joon.91).

Vasak-puusavõte tagant. Paarilised vasak-küljети, mõlemad asetavad oma vasaku käe paarilise selja tagant tema paremale puusale ja parema käe oma paremale puusale.

Ristvõte eest. Paarilised kõrvuti, käed ühendatakse eest järgmiselt: poiss hoiab oma vasaku käega tüdruku vasakut ja parema käega tüdruku paremat kätt. Täoliselt jääb tüdruku vasak käsi poisi parema käe

alla (joon.92).

Ristvõtte tagant. Paarilised kõrvuti, käed ühendatakse selja tagant järgmiselt: poiss hoiab oma vasaku käega tüdruku vasakut ja parema käega tüdruku paremat kätt. Tüdruku vasak käsi jääb poisi parema käe alla (joon.93).

Ahelvõtte. Tantsijad kõrvuti, käed ühendatakse üksteisega kõrval-all pihkseongus üle ühe tantsija. Kui poisid ja tüdrukud seisavad vaheldumisi, siis tüdrukud ühendavad käed omavahel ja poisid omavahel. Tavaliselt on poiste ühendatud käed tüdrukute ühendatud käte peal (joon.94).

Parem-ahelvõtte. Tantsijad kõrvuti, käed ühendatakse üksteisega kõrval-all pihkseongus üle ühe tantsija nii, et kõigil on paremad käed pealpool ja vasakud allpool.

Vasak-ahelvõtte. Tantsijad kõrvuti, käed ühendatakse üksteisega kõrval-all pihkseongus üle ühe tantsija nii, et kõigil on vasakud käed pealpool ja paremad allpool.

Ahelsõõr. Vt. ahelvõtte, kuid ringjoonel.

Ristahelvõtte. Tantsijad kõrvuti, käed on kere ees vöökohta kõrgusel risti, seejuures parem käsi on ühendatud vasakul oleva tantsija vasaku käega ja vasak käsi paremal oleva tantsija parema käega (joon.95).

Parem-ristahelvõtte. Vt. ristahelvõtte, kuid kõigil on parem

käsi pealpool ja vasak allpool (joon.95).

Vasak-ristahelvõte. Vt. ristahelvõte, kuid kõigil on vasak käsi pealpool ja parem allpool.

Ahelkolonn. Tantsijad järjestikku, parem (vasak) käsi on ühendatud eesmise vasaku (parema) ja vasak (parem) käsi järelmise parema (vasaku) käega.

Jungvõte. Tantsijad järjestikku, küünarliigesest kõverdatud parem (vasak) käsi on tõstetud oma parema (vasaku) õla kohale kõrva kõrgusele (küünarnukk alla suunatud), küünarliigesest sirutatud vasaku (parema) käega võetakse kinni eesmise paremast (vasakust) käest (joon.96).

Parem-jungvõte. Vt. jungvõte, kuid vasak käsi on kõverdatud oma vasaku õla kohale ja parema käega võetakse kinni eesmise vasakust käest (joon.96).

Vasak-jungvõte. Vt. jungvõte, kuid parem käsi on kõverdatud oma parema õla kohale ja vasaku käega võetakse kinni eesmise paremast käest.

Ristjungvõte. Tantsijad järjestikku, parem (vasak) käsi ulatatakse üle oma vasaku (parema) õla ja ühendatakse järelmise küünarliigesest sirutatud vasaku (parema) käega (joon. 97).

Parem-ristjungvõte. Vt. ristjungvõte, kuid parem käsi ulatatakse üle oma vasaku õla taha ja vasaku käega võetakse kinni eesmise paremast käest.

Vasak-ristjungvõte. Vt. ristjungvõte, kuid vasak käsi ulata-

takse üle oma parema õla taha ja parema käega võetakse kinni eesmise vasakust käest (joon.97).

Mustjala jung. Tantsijad järjestikku. Juhttantsija tõstab parema (vasaku) käe oma parema (vasaku) õla kohale (küünarnukk on suunatud allapoole). Sellest võtab kinni järelmine oma küünarliigesest sirutatud parema (vasaku) käega; vasaku (parema) käe tõstab järelmine oma vasaku (parema) õla kohale, millest kolmas tantsija võtab kinni oma küünarliigesest sirutatud vasaku (parema) käega. Kolmas tantsija omakorda tõstab parema (vasaku) käe oma parema (vasaku) õla kohale, millest tema järelmine (neljas tantsija) võtab kinni oma küünarliigesest sirutatud parema (vasaku) käega jne. (joon.98).

Hiuvalsivõte. Poiss, hoides tüdruku paremat kätt oma vasakus käes, toetab selle oma vasakule puusale, ja tüdruku vasakut kätt oma paremas käes, toetab selle tüdruku vasakule puusale. Võtte juures ollakse rinnutsi, puusade kohalt aga teineteisest tubliski eemal (joon.99).

Uhkemehevõte. Paarilised rinnati. Sisekäed on ühendatud pihkseongus ja tõstetud küünarliigesest sirutatult kõrvale. Väliskäed on asetatud küünarliigesest sirutatult teineteise õlgadele (joon.100).

Saksavõte. Paarilised rinnati. Küünarliigesest sirutatud sisekäed on asetatud teineteise õlgadele, pihkseongus

ühendatud väliskäed poisi vasakule puusale (joon. 101).

Ratasvõtte. Tantsijad kõrvuti. Parem käsi on asetatud paremal olija selja tagant tema paremale õlale, vasaku käega võetakse vasakul olija selja tagant ümber tema vöökohta (joon.102).

Rahvapärimslikke tantsuvõtteid

1. Paarilised rinnati. Poiss asetab oma parema käe tüdrukule ümber piha nii, et sõrmed on koos ja pihud toetuvad tüdruku seljale vöökohta kõrgusel. Tüdruk asetab oma vasaku käe poisi paremale õlale nii, et tüdruku küünarvars toetub poisi õlavarrele. Väliskäed on all pihkseongus ühendatud (joon.103).
2. Paarilised rinnati. Poiss asetab küünarliigesest sirutatud käed tüdruku vöökohale, pihud vastu selga, sõrmed koos. Tüdruku vasak käsi on poisi paremal õlal ja parem käsi oma paremal puusal (joon.104).
3. Paarilised rinnati. Poisi parem käsi on tüdruku vasakul puusal ja vasak käsi tüdruku paremal õlal. Tüdruku parem käsi on poisi vasakul puusal ja vasak käsi koos poisi parema käega oma vasakul puusal (joon.105).
4. Paarilised rinnati. Poisi vasak käsi, mis on pihkseongus tüdruku parema käega, toetub poisi vasakule puusale, ja poisi parem käsi, mis on pihkseongus tüdruku vasaku käega, toetub tüdruku vasakule

puusale (joon.106).

5. Vt. valsivõte, kuid ühendatud käed on küünarliigesest täisnurkselt kõverdatud ja suunatud ülespoole (joon. 107).

Tegevus

(Käte)plaks. Pihkude löömine teineteise vastu.

Püstplaks. Pihud lüüakse kokku õlgade kõrgusel ülespoole suunatud ja koos hoitud sõrmedega (joon.108).

Pikiplaks. Pihud lüüakse kokku, kui käed on sirutatult ees või taga (joon.109).

Pühkeplaks. Saadakse pihkude riivamisel teineteise vastu, kui üks käsi liigub ülalt alla ja teine alt üles (joon.110).

Põikiplaks. Pihud lüüakse kokku risti rindkere ees rinna kõrgusel. Käed on küünarliigesest kõverdatud (joon.111).

Kerimine. Küünarliigesest kõverdatud ja kergelt rusikas kätega tehakse teineteise ümber ringe (nagu lõngakerimisel) (joon.112).

Ärgitamine. Nimetissõrme või serviti kätt näo kõrgusel teise tantsija poole edasi-tagasi liigutama. Serviti käe puhul on sõrmed suunatud ülespoole (joon.113).

J A L G A D E A S E N D I D, A S T A K U D,
H E I T E D, H Ü P P E D J A P Õ H I S A M M U D

Asendid sirutatud jalgedega

Jalg ees. Jalg tõstetud 45° - 90° all (tugijala suhtes) ette (joon.114a).

Jalg taga. Jalg tõstetud 45° - 90° all (tugijala suhtes) ta-
ha (joon.114d).

Jalg kõrval. Jalg tõstetud 45° - 90° all (tugijala suhtes) kõr-
vale (joon.115b).

Jalg ees-all. Jalg tõstetud kuni 45° all (tugijala suhtes)
ette (joon.114b).

Jalg kõrval-all. Jalg tõstetud kuni 45° all (tugijala suhtes)
kõrvale (joon.115a).

Jalg taga-all. Jalg tõstetud kuni 45° all (tugijala suhtes)
taha (joon.114c).

Jalg ees-kõrval. Jalg tõstetud 45° - 90° all (tugijala suhtes)
ette-kõrvale.

Jalg taga-kõrval. Jalg tõstetud 45° - 90° all (tugijala suh-
tes) taha-kõrvale.

Jalg ees-kõrval-all. Jalg tõstetud kuni 45° all (tugijala
suhtes) ette-kõrvale.

Jalg taga-kõrval-all. Jalg tõstetud kuni 45° all (tugijala
suhtes) taha-kõrvale.

Asendid kõverdatud jalgadega

Põlv ees. Põlv tõstetud ette, seejuures on reie ja tugijala vaheline nurk 90° (joon.116a).

Põlv ees-all. Põlv tõstetud tugijala suhtes kuni 45° all ette.

Põlv kõrval. Põlv tõstetud kõrvale, seejuures on reie ja tugijala vaheline nurk 90° (joon.117).

Põlv kõrval-all. Põlv tõstetud tugijala suhtes kuni 45° all kõrvale.

Säär taga. Põlved koos, säär tõstetud taha nii, et ta on paralleelselt põrandaga (joon.116b).

Säär taga-all. Põlved koos, säär tõstetud tugijala suhtes kuni 45° all taha (joon.116c).

Kükk. Päkkseis, jalad põlve- ja puusaliigesest kõverdatud, põlved laiali, istmik peaaegu kandadel, kere sirutatud (joon.118).

Poolkükk. Päkkseis, jalad põlve- ja puusaliigesest pooleldi kõverdatud, põlved laiali, kere sirutatud (joon. 119).

Sulgkükk. Vt. kükk, kuid põlved koos (joon.120).

Poolsulgkükk. Vt. poolkükk, kuid põlved koos.

Kägar. Päkkseis, jalad põlve- ja puusaliigesest kõverdatud, põlved koos, istmik peaaegu kandadel, kere painutatud ette, pea kallutatud ette (joon.121).

Poolkägar. Päkkseis, jalad põlve- ja puusaliigesest poolel-

di kõverdatud, põlved koos, kere painutatud ette, pea kallutatud ette.

Seisud

- Seis. Staatiline asend jalgedel. Erinevaid seise iseloomustab vastav täiendsõna.
- Ummisseis. Seismisel jalad koos, labajalad rööbiti (joon.131f).
- Sulgseis. Jalad ummisseisus ja põlveliigesest sirutatud, keere sirutatud.
- Päkkseis. Seis päkkadel (joon.122).
- Kandseis. Seis kandadel (joon.123).
- Harkseis. Seis harkisjalu, labajalad rööbiti, keharaskus võrdselt mõlemal jalal (joon.124).
- Käärseis. Seismisel üks jalg eespool, teine tagapool püsttelge, labajalad rööbiti noolteljega, keharaskus võrdselt mõlemal jalal (joon.125).
- Ristseis. Seismisel üks jalg risti üle teise (külgsuunas), labajalad rööbiti, keharaskus võrdselt mõlemal jalal (joon.126).
- Sammseis. Seismisel üks jalg asetatud teisest sammu võrra eemale, näit. parem jalg vasakust, keharaskus on sammu astunud jalal, teine jalg on põlve- ja hüppeliigesest sirutatult varvasastakus (joon.127).
- Folgseis. Seismisel labajalad rööbiti ja koos, ühe jala varbad teise jala põia keskkoha juures. Folgseis on

läbiminev asend eesti vahetussammuliste liikumiste juures (polkad, valsid, labajalavalsid jt.). Edasi liikudes tuuakse tagapool oleva jala varbad tugijala põia keskkoha juurde, tagurpidi liikumisel tuuakse eespool oleva jala kand tugijala põia keskkoha juurde. Polgseisu tuuakse jalg tavaliselt takti II osal. Polgseisu toodud jalale kantakse kohe ka keharaskus (joon.128).

Uppseis. Seis ulatusvõimeni ettepainutatud kerega (joon.129).

Jalgade positsioonid klassikalises tantsus

Esimene positsioon. Labajalad ühel sirgjoonel, ühtlasi risti noolteljega, kannad koos, parema jala varbad suunatud paremale, vasaku jala varbad vasakule (joon.130a).

Teine positsioon. Labajalad ühel sirgjoonel, ühtlasi risti noolteljega, kannad teineteisest umbes labajala pikkuse võrra eemal, parema jala varbad suunatud paremale, vasaku jala varbad vasakule (joon.130b).

Kolmas positsioon. Labajalad risti noolteljega ja tihedasti teineteise vastu surutud, ühe jala kand on teise labajala keskkoha juures. Parema jala varbad suunatud paremale, vasaku jala varbad vasakule

(joon.130c).

Neljas positsioon. Üks jalg eespool, teine tagapool püsttelge (vahemaa labajalgade vahel umbes labajala pikkune), labajalad risti noolteljega, mis läbib mõlema labajala keskkoha. Parema jala varbad (suunatud paremale) ja vasaku jala kand on ühel joonel ning vasaku jala varbad (suunatud vasakule) ja parema jala kand on ühel joonel (joon.130d).

Viies positsioon. Labajalad tihedasti teineteise vastu surutud, nii et eesoleva jala väike varvas puudutab teise jala kanda ja eesoleva jala kand puudutab teise jala suurt varvast, seejuures parema jala varbad on suunatud paremale ja vasaku jala varbad vasakule (joon.130e).

Jalgade positsioonid lavalises rahvatantsus

Esimene positsioon. Kannad koos, parema jala varbad suunatud ette-paremale, vasaku jala varbad ette-vasakule (joon.131a).

Teine positsioon. Kannad teineteisest umbes labajala pikkuse võrra eemal (külgsuunas), parema jala varbad suunatud ette-paremale, vasaku jala varbad ette-vasakule (joon.131b).

Kolmas positsioon. Ühe jala kand surutud vastu teise labajala keskkoha, parema jala varbad suunatud ette-paremale, vasaku jala varbad ette-vasakule

(joon.131c).

Neljas positsioon. Vt. neljas positsioon klassikalises tantsus, kuid labajalad ei ole risti noolteljega, vaid parema jala varbad on suunatud ette-paremale ja vasaku jala varbad ette-vasakule (joon. 131d).

Viies positsioon. Üks jalg teise ees, eesoleva jala kand suurutud vastu teise jala suurt varvast, parema jala varbad suunatud ette-paremale, vasaku jala varbad suunatud ette-vasakule (joon.131e).

Kuues positsioon. Vt. ummisseis (joon.131f).

Esimene äraspidine positsioon. Varbad koos, parema jala kand suunatud taha-paremale, vasaku jala kand taha-vasakule (joon.132a).

Teine äraspidine positsioon. Mõlema jala varbad pööratud sissepoole (nooltelje poole), vahemaa varvaste vahel umbes labajala pikkune, parema jala kand suunatud taha-paremale, vasaku jala kand taha-vasakule (joon.132b).

Neljas äraspidine positsioon. Üks jalg eespool, teine taga-pool püsttelge (vahemaa labajalgade vahel umbes labajala pikkune), nooltelg läbib mõlema labajala keskkoha. Parema jala varbad (suunatud ette-vasakule) ja vasaku jala kand (suunatud taha-vasakule) on ühel joonel ning vasaku jala varbad (suunatud ette-paremale) ja parema jala

kand (suunatud taha-paremale) on ühel joonel (joon. 132c).

Astakud

Astak. Jalg on asetatud maha tugijala juures või sammu võrra tugijalast eemal ilma keharaskuse üleviimiseta sellele jalale.

Taldastak. Jalg on asetatud maha tallale tugijala juures või sammu võrra tugijalast eemal ilma keharaskuse üleviimiseta sellele jalale (joon.133).

Kandastak. Jalg on asetatud maha kannale tugijala juures või sammu võrra tugijalast eemal ilma keharaskuse üleviimiseta sellele jalale (joon.134).

Varvasastak. Jalg on asetatud maha varvastele tugijala juures või sammu võrra tugijalast eemal ilma keharaskuse üleviimiseta sellele jalale (joon.135).

Päkkastak. Jalg on asetatud maha pärale tugijala juures või sammu võrra tugijalast eemal ilma keharaskuse üleviimiseta sellele jalale (joon.136).

Rõhkastak. Jalaga liidakse vastu maad ilma keharaskuse üleviimiseta rõhu sooritanud jalale.

Kand-varvasastak. Vasaku (parema) jala kand asetatakse maha sammu võrra tugijalast eemal vasakul (paremal) või ees-vasakul (ees-paremal), varbad ülespoole. Seejärel asetatakse maha sama jala varbad tugija-

la juures või samal kohal, kus oli kand.

Löppastav. Jalg tuuakse tugijala juurde, kuid keharaskust sellele jalale ei kanta.

x x x

Samm. Jalg asetatakse maha tugijala juures või tugijalast eemal, ühtlasi kantakse ka keharaskus sellele jalale.

Kõnnisamm. Jalg asetatakse maha tugijalast eemal ja kantakse kohe ka keharaskus sellele jalale. Järgmise kõnnisammu sooritab teine jalg. Eesti rahvatantsude puhul asetatakse kõnnisammudega edasilükkumisel maha kõigepealt kand, jalad on põlveliigesest sirutatud ja laba jalad rööbiti.

Kõnd. Edasi või tagurpidi liikumine kõnnisammudega. Ühel jalal mahatoetumine vaheldub vahel jalal mahatoetumisega.

Taldsamm. Sammu astumisel asetatakse jalg maha korraga kogu tallale (joon.133).

Päksamm. Sammu astumisel asetatakse jalg maha pävale. Päksammudega liikumisel kand ei puuduta maad, jalad on põlve- ja hüppeliigesest sirutatud (joon.136).

Kandsamm. Sammu astumisel asetatakse jalg maha kannale. Kandsammudega liikumisel on varbad kogu aeg ülespoole suunatud (joon.134).

Sirutussamm. Sammu astumisel on jalg põlve- ja hüppeliige-

sest sirutatud, maha asetatakse kõigepealt varbad, seejärel ka kand (joon.135).

Jalatöstesamm. Sammu astumisel tõstetakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud jalg kõigepealt ette, kõrvale või taha ja asetatakse siis maha enne varbad, seejärel ka kand.

Põlvetöstesamm. Liikumisel tõstetakse iga samm sooritamiseks põlv enne ette (jalg hüppeliigesest sirutatud), tõstetud jala säär on rööbiti tugijalaga ja reis rööbiti põrandaga (joon.116a).

Kõrvalsamm. Parema (vasaku) jalaga astutakse samm paremale (vasakule), seejärel tuuakse vasak (parem) jalg parema (vasaku) jala juurde. Järgmine kõrvalsamm algab taas parema (vasaku) jalaga paremale (vasakule).

Polgsamm. Parema (vasaku) jalaga astutakse samm edasi, vasak (parem) jalg tuuakse parema (vasaku) jala juurde polgseisu. Pidevalt liikudes alatakse kõik polgsammud sama jalaga.

Ristsamm. Parema (vasaku) jalaga astutakse samm paremale (vasakule), seejärel vasaku (parema) jalaga samm risti parema (vasaku) jala eest või tagant samas suunas. Ristsammudega pidevalt liikudes astutakse teise jalaga kogu aeg ainult kas eest risti või tagant risti, mitte vaheldumisi. Mõnikord alustatakse ristsammu ka ilma kõrvalsammuta, s.

o. esimene samm astutakse kohe tugijala eest (tagant) risti.

Vikkelsamm. Parema (vasaku) jalaga astutakse samm paremale (vasakule), seejärel vasaku (parema) jalaga samm risti parema (vasaku) jala eest või tagant samas suunas. Vikkelsammudega pidevalt liikudes astutakse teise jalaga vaheldumisi eest ja tagant risti või tagant ja eest risti. Mõnikord alustatakse vikkelsammu ka ilma kõrvalsammuta, s.o. esimene samm astutakse kohe tugijala eest (tagant) risti.

Paigalsamm. Jalg tõstetakse korraks maast lahti ja asetatakse siis samale kohale tagasi, ühtlasi kantakse ka keharaskus paigalsammu sooritanud jalale.

Rõhksamm. Jalaga lüüakse vastu maad ja kantakse ka keharaskus rõhu sooritanud jalale.

Lõppsamm. Jalg tuuakse tugijala juurde ja asetatakse maha, keharaskus kantakse mõlemale jalale.

Pöialakõnd. Kõnnisammudega liikumisel toimub labajalast alla-üles vetrumine. Sammud astuvad jalga asetatakse maha päkale, keharaskuse ülekandmise hetkel lastakse tallale ning tõustakse kohe (sel ajal kui teine jalg liigub uue sammu astumiseks ette) jälle päkkseisu.

Kukresamm. Sammud astuvad jala labajalg tõstetakse tugijala põlve juurde, kust ta sirutatakse põlveliigest ette ja seejärel asetatakse maha. Kukresam-

muga liikumisel on põlved ettepoole suunatud.

Kulkekõnd. Liikumine kukesammudega.

Aste. Pikk samm ette, kõrvale või taha, kusjuures aste sooritamud jalg mahapanekul põlveliigesest kõverdatakse, teine jalg on põlveliigesest sirutatud (joon.137 ja 138).

Painutusaste. Aste sooritamisel painutatakse kere sirutatud jala poole (joon.138).

Kallutusaste. Aste sooritamisel kallutatakse kere aste teinud jala poole, nii et sirutatud jalg ja kere moodustavad ühe sirge joone (joon.137).

x x x

Heide. Kiire jalatõste ette, kõrvale, taha või risti ületugi jala, seejuures on heitejalg põlve- ja hüppeliigesest sirutatud.

Heitesamm. Vasaku (parema) jalaga astutakse samm ette-vasakule (ette-paremale) ja keharaskuse ülevandmise momendil sooritatakse parema (vasaku) jalaga heide risti vasaku (parema) jala eest läbi. Järgmine samm tehakse parema (vasaku) jalaga ette-paremale (ette-vasakule) ja heitejalaks on vasak (parem) jalg.

Luisrheide. Vt. heide, kuid jalg libistatakse päral mööda põrandat, kuni ta on hüppeliigesest sirge, ja siis tõstetakse.

Luiskesamm. Vt. heitesamm, kuid heite asemel sooritatakse luisk-
heide.

x x x

Jooksusamm. Koos tugijalalt, näit. paremalt jalalt äratõuke-
ga sirutatakse vasak jalg ette. Lühikese õhulennu
ajal on ka tõukejalg taha sirutatud. Maandutakse
eesoleva (s.o. vasaku) jala päkale. Järgmiseks
jooksusammuks annab äratõuke vasak jalg jne.

Jooks. Liikumine jooksusammudega. Jooksule on iseloomu-
lik, et maha ei toetu mõlemad jalad korraga nagu
kõnni puhul, vaid mahatoetumine ühel jalal vahel-
dub õhulennuga. Eesti rahvatantsudes joostakse
päkkadel, labajalad rööbiti ja põlvist ning laba-
jalgadest kergelt vetrudes.

Pöiajooks. Jooksusammudega liikumisel toimub iga sammu puhul
labajalast alla-üles vetrumine.

Traaveljooks. Jooks kukesammudega, s.t. jalgade tegevus jooks-
misel on samasugune nagu kirjeldatud kukesammu pu-
hul.

Käärjooks. Jooks põlve- ja hüppeliigesest sirutatud jalgade
heitmisega ette või taha.

Sääreheiteljooks. Jooksmisel on tagapool olev jalg põlveliige-
sest kõverdatud ja sääre heidetakse taha, seejuures
on taha tõstetud jalg hüppeliigesest sirutatud ja

põlv ei tohi olla eespool tugijala põlve (joon. 116b).

Põlvetõstejooks. Jooks põlvetõstesammudega (joon.116a).

x x x

Hüpe. Keha õhnutõus, kusjuures äratõuge võib toimuda kahelt jalalt (maandumine sel juhul ühele või mõlemale jalale) või ühelt jalalt (maandumine sel juhul teisele või mõlemale jalale).

Ummishüpe. Hüppel on jalad koos, s.t. nii äratõuge, õhulend kui ka maandumine toimuvad koosjalu (ummisjalu).

Sulghüpe. Vt. ummishüpe, kuid keha on hüppe ajal sirutatud.

Käärhüpe. Jalad viiakse hüppega ummisseisust väärseisu päkkadele. Järgmise hüppega vahetatakse jalgade asend (eesolev läheb taha, tagaolev ette). Äratõuge on võrdselt mõlema jalaga ja maandumisel jääb keharaskus võrdselt mõlemale jalale (joon.125).

Käärishüpe. Hüpe väärseisus, hüppe ajal ja maandumisel jalgade asend ei muutu (eespool olev jalg jääb ettepoole). Äratõuge on võrdselt mõlema jalaga ja maandumisel jääb keharaskus võrdselt mõlemale jalale (joon.125).

Harkihüpe. Hüppega viiakse jalad ummisseisust või ristseisust harkseisu päkkadele. Keharaskus jääb maandumisel võrdselt mõlemale jalale (joon.124).

Harvishüpe. Hüpe harkseisus. Hüppe ajal ja maandumisel jalga-
de asend ei muutu. Äratõuge on võrdselt mõlema ja-
laga ja maandumisel jääb keharasvus võrdselt mõle-
male jalale (joon.124).

Ristihüpe. Hüppega viiakse jalad ristseisu, harilikult hark-
seisust. Äratõuge on võrdselt mõlema jalaga, sa-
muti jääb maandumisel keharasvus võrdselt mõlema-
le jalale (joon.126).

Ristishüpe. Hüpe ristseisus. Hüppe ajal ja maandumisel jalga-
de asend ei muutu, s.t. äratõuge toimub ristsei-
sust ja maandumine ristseisu. Äratõuge on võrd-
selt mõlema jalaga ja maandumisel jääb keharas-
vus võrdselt mõlemale jalale (joon.126).

Külghüpe. Ummishüpe paremale või vasakule.

Sammhüpe. Hüpe edasi parema (vasaku) jala äratõukega ja
maandumisega vasakule (paremale) jalale. Ohulen-
nu ajal on mõlemad jalad põlve- ja hüppeliige-
sest sirutatud: parem (vasak) jalg taha, vasak
(parem) jalg ette (joon.139).

Kiikhüpe. Hüpe vasakule jalale paigal, samal ajal heidetak-
se parem jalg põlve- ja hüppeliigesest sirutatult
taha-(ette-) alla. Järgnevalt hüpe paremale jala-
le (parem jalg tuakse samale kohale maha, kus
oli vasak jalg), samal ajal heidetakse vasak jalg
põlve- ja hüppeliigesest sirutatult ette-(taha-)
alla. Kiikhüpet võib alustada ka hüppega pare-

male jalale. Korduval sooritamisel tuleb tähele panna, et maandumine kummagi jalaga vaheldumisi on ühele ja samale kohale.

Galoppsamm. Parem (vasak) jalg viiakse põlve- ja hüppeliigesele sirutatult sammu võrra paremale (vasakule), ette või taha ja asetatakse maha päkale ning kantakse keharaskus sellele jalale. Seejärel tehakse parema jalaga äratõuge ja õhulennu ajal tuuakse vasak (parem) jalg õhus parema (vasaku) jala juurde. Maandutakse vasakule (paremale) jalale. Samal ajal liigub parem (vasak) jalg uueks galoppsammuks paremale (vasakule), ette või taha. Galoppsammudega liikumisele on iseloomulik see, et õhulennu ajal tuuakse jalad õhus kokku, ja nii, et maandumisjalg tuuakse tõukejala juurde.

Galopp. Liikumine galoppsammudega.

x x x

Hüpak. Hüpe ühel jalal, s.t. nii äratõuge kui ka maandumine sooritatakse ühe ja sama jalaga.

Hüpaktsamm. Taktimõõt $3/4$, $2/4$ või $4/4$. $3/4$ taktimõõdu puhul tehakse üks hüpaktsamm taktis: I osal parema (vasaku) jalaga samm, II osal koos äratõukega tugi-jalalt vasaku (parema) jala põlvetõste ette (joon. 116a), III osal maandumine tõukejalale, põlv on veel ees. Järgmine hüpaktsamm algab vasa-

ku (parema) jala sammuga. 2/4 ja 4/4 taktimöödu puhul tehakse harilikult kaks hüpakammu taktis: I osal samm, äratõuge ja põlvetõste, II osal maandumine. III ja IV osal kordub sama, kuid teise jalaga. Hüpakammu sooritamisel otse pandagu tähele, et jalg libiseb põlvetõsteks mööda põrandat tugijalast mööda ja alles siis tõstetakse põlv (täisnurkselt kõverdatuna) ette.

3/4 taktimöödus võib (kõrgema hüpaku saavutamiseks) sammu, äratõuke ja põlvetõste teha takti I osal; takti II osal on sel juhul õhulend ja III osal maandumine. Seda on nimetatud ka kõrghüpakammuks.

Madalhüpakamm. Vt. hüpakamm 2/4 taktimöödus, kuid hüpakud tugijalal on mööda põrandat libisevad ja põlv on ees-all (tõstetud jala varbad on põrandast umbes 10 cm kaugusel).

Külghüpak. Vasakul (paremal) jalal sooritatakse hüpak vasakule või paremale, parem (vasak) jalg on seejuures põlve- ja hüppeliigesest sirutatult tõstetud kõrvale alla (joon.115a).

Hiuvalsi hüpakamm. Taktimööd 3/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm, kusjuures maha asetatakse kõigepealt kand (varbad ülespoole suunatud). Takti II osal liigub parem (vasak) jalg mööda põrandat libisedes tugijalast mööda ja tõstetakse põlveliigesest täisnurkselt kõverdatult ette,

nii et reie ja kere vahel on täisnurk. Takti III osal sooritatakse tugijalal libisev hüpak edasi. Hiiuvalsi hüpakammuga liikumisel on tugijalg põlveliigesest natuke kõverdatud ja hüpaku ajal ei ole tõusu.

Luiskhüpak. Taktimõõt 2/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm ette, ette-kõrvale või kõrvale. Takti II osal luiskheide parema (vasaku) jalaga tugijala eest läbi ette-vasakule (-paremale) ning äratõuge tugijalalt. Takti III osal maandumine tõukejalale. Takti IV osal liigub parem (vasak) jalg järgmise luiskhüpaku sooritamiseks sammu astumise suunas. Taktimõõt 3/4. Takti I osal samm vasaku (parema) jalaga, takti II osal luiskheide ja äratõuge, takti III osal maandumine. Luiskheite sooritanud jalg liigub uue sammu astumiseks järgmise takti I osal.

Hüppetantsusamm. Taktimõõt 3/4. Takti I osal sooritatakse väike hüpe vasakule (paremale) jalale, samal ajal ka luiskheide parema (vasaku) jalaga tugijala eest läbi ette-vasakule (-paremale). Takti II osal hüpak tugijalal. Heite sooritanud jalg on põlve- ja hüppeliigesest sirutatud ning takti II ja III osal püsib takti I osal võetud asendis. Järgmine hüppetantsusamm algab hüppega paremale (vasakule) jalale.

Vahetussamm. Taktimõõt 3/4, 2/4 või 4/4.

a) 3/4 taktimõõdu. Takti I osal astutakse vasaku

(parema) jalaga samm ette (tagurpidi liikumisel taha). Takti II osal tuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike samm ette (tagurpidi liikumisel taha), ühtlasi hakkab parem (vasak) jalg liikuma tugijalast mööda järgmise vahetussammu sooritamiseks.

b) 2/4 ja 4/4 taktimöödus. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm ette (tagurpidi liikumisel taha). Takti II osal tuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike samm ette (tagurpidi liikumisel taha) ning teine jalg hakkab liikuma tugijala juurde. Takti IV osal viiakse parem (vasak) jalg järgmise vahetussammu sooritamiseks tugijalast mööda ette (tagurpidi liikumisel taha).

x x x

Neljaosaline vahetussamm. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimöödus.

Tallapolka. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimöödus, kuid kõik sammud sooritatakse tallal.

Hüakpolka. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimöödus, kuid kõik sammud sooritatakse päval ja takti IV osal tehakse tugijalal madal hüpak.

Eesti polka. Vt. hüakpolka.

Kolmesammupolka. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimõõdus, kuid kõik sammud sooritatakse päkal.

Pöiapolka. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimõõdus, kuid kõik sammud sooritatakse päkal ja igal taktiosal toimub tugijala labajalast alla-üles liikumine.

Hüplevpolka. Vt. vahetussamm 2/4 ja 4/4 taktimõõdus, kuid kõik sammud sooritatakse päkal, seejuures takti I osal tehakse üheaegselt vasaku (parema) jala sammuga hüpak paremal (vasakul) jalal ning vasak (parem) jalg asetatakse maha veidi hiljem tugijalal sooritatud hüpakust. Hüplevpolka puhul toimub väikese ulatusega vetrumine piki püsttelge nii labajalast kui ka põlvest.

Polka. Harilikult kasutatakse hüplevpolka asemel.

Setupolka. Vt. hüplevpolka, kuid takti III osal heidetakse taha selle jala säär, mis alustab järgmise polkasammu (joon.140).

Pool-setupolka. Vt. setupolka, kuid taha heidetakse ainult kas vasak või parem säär, seega sääreheide toimub üle takti.

Vajuvpolka. Vt. hüplevpolka, kuid iga takti I ja III osal lastatakse mõlema jala põlvist veidi alla ning takti II ja IV osal sirutatakse põlved. Liikumine on pikemasammulisem kui hüplevpolka puhul.

Kannapolka. Taktimõõt 2/4. Takti I osal sooritatakse hüpak vasakul (paremal) jalal, ühtlasi viiakse parem

(vasak) jalg sammu võrra ette kannale ning kantakse ka keharaskus paremale (vasavule) jalale. Jala asetamine ette kannale toimub veidi hiljem tugijalal sooritatud hüpakust. Takti II osal tuuakse vasak (parem) jalg kannal oleva tugijala juurde polgseisu. Takti III osal astutakse parema (vasaku) jalaga taldsamm edasi. Takti IV osal liigub vasak (parem) jalg järgmiseks kannapolksammuks tugijalast mööda.

Vanaisapolka. Taktimõõt 2/4. Sooritatakse kahe takti vältel.

Alustades vasaku jalaga tehakse esimese takti jooksul üks pool-setupolkasamm. Teise takti I ja II osal heidetakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud parem jalg kõrvale. Takti III osal tuuakse parem jalg järsult alla vasaku jala ette ja kantakse keharaskus paremale jalale, samal ajal heidetakse vasaku jala säär taha. Takti IV osal liigub vasak jalg järgmiseks polkasammuks tugijalast mööda. Vanaisapolkat pööreldes tantsides tuleb iga paarisarvulise takti I ja II osal teha vasaku jala päkal poolpööre päripäeva ning parem jalg moodustab heitmisel kaare eest tahapoole.

Ülejalapolka. Taktimõõt 2/4. Sooritatakse paarikaupa sulgvõttes olles kahe takti vältel ja päripäeva pööreldes. Välisjalgadega alustades tantsitakse esimese takti jooksul üks hüplevpolkasamm, millega tehak-

se ühtlasi poolpööre päripäeva. Poisi tegevus teisel taktil. Takti I osal asetatakse parem jalg ette-paremale kandastakusse, seejuures tugijalg kõverdub põlveliigesest. Takti II ja III osa jooksul kantakse kehaskus paremale jalale, ühtlasi tehakse poolpööre päripäeva. Takti IV osal liigub vasak jalg (parem jalg on tallal) järgmiseks hüplevpolkasammuks kõrvale. Tüdruku tegevus teisel taktil. Takti I osal teeb tüdruk ummishüppe, takti II osal külghüppe üle poisi kandastakus oleva jala paremalt vasakule (tüdruku järgi). Hüppe ajal on tüdruku jalad põlve- ja hüppeliigesest sirutatud ning koos hoitud. Takti III osal maandub tüdruk ummisseisu. Koos tüdruku hüppesga üle jala tehakse ka teise takti poolpööre päripäeva. Järgmist ülejalapolka põhisammu alustatakse jälle välisjalgadega (joon.141).

Hiiupolka. Taktimõõt 2/4. Sooritatakse kahe takti vältel.

Alustades parema jalaga, tehakse esimese takti keskel üks kolmesammupolka põhisamm, seejuures igal taktiosal põlvist kergelt alla-üles vetrudes. Teise takti I osal astutakse vasaku jalaga lühike samm ette. Takti II osal tehakse vasakul jalal madal hüpak, seejuures lüüakse parema jala siseküljega vastu vasakut jalga, nii et parem labajalg on vasaku jala pahkluu kõrgusel. Takti III osal tehakse vasakul jalal veel madal hüpak ning lüüakse parema ja-

laga vastu vasakut jalga samamoodi nagu takti II osal. Takti IV osal hakkab parem jalg liikuma järgmise hiiupolkasammu sooritamiseks ette. Hiiupolkat paarikaupa pööreldes tantsides alustab tüdruk vasaku jala sammu ja parema jala löökidega vastu vasakut jalga, poiss aga nii nagu ülal kirjeldatud. See-ga kui poiss teeb kolmesammupolkat, on tüdrukul hüpakud ja jalalöögid vastu tugijalga, kui aga poisil on hüpakud ja jalalöögid vastu tugijalga, teeb tüdruk kolmesammupolkat. Paar pöörleb päripäeva (joon. 142).

Hiidlasepolka. Taktimõõt 2/4. Takti I osal tehakse väike hüpe vasakule (paremale) jalale, samal ajal lüüakse parema (vasaku) jala siseküljega vastu tugijalga, nii et parem (vasak) labajalg on tugijala pahkluu kõrgusel. Takti III osal tehakse vasakul (paremal) jalal hüpak ja lüüakse parema (vasaku) jalaga vastu vasakut (paremat) jalga nagu takti I osal. Järgmine hiidlasepolka põhisamm algab hüppega paremale (vasakule) jalale ning vasaku (parema) jala löömisega vastu paremat (vasakut) jalga. Hiidlasepolkat paarikaupa pööreldes tantsides alustab poiss hüpega vasakule, tüdruk paremale jalale. Pööreldakse päripäeva.

Parilapolka. Taktimõõt 2/4. Poisi tegevus. Takti I osal viiakse parem jalg hüppega sammu võrra ette ja

vasak jalg veidi tahapoolle. Takti II osal on paus. Takti III osal tuuakse vasak jalg hüppega parema jala juurde ummisseisu, ühtlasi tehakse koos hüppega poolpööre päripäeva. Takti IV osal on paus. Teise takti I osal viiakse vasak jalg hüppega sammu võrra taha ja parem jalg veidi ettepoole, II osal on paus, III osal tuuakse parem jalg hüppega vasaku jala juurde ummisseisu ning tehakse samal ajal ka poolpööre päripäeva, IV osal on paus. Tüdruku tegevus on samasugune nagu poisil, kuid esimese takti I osal viib ta hüppega vasaku jala sammu võrra taha (poisi teise takti tegevus) ja teise takti I osal parema jala hüppega sammu võrra ette (poisi esimese takti tegevus).

x x x

Reinlendrisamm (lahtiselt). Taktimõõt 2/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm vasakule (paremale). Takti II osal libistatakse parem (vasak) jalg mööda põrandat tugijala juurde ja kantakse keharasvuse sellele. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga väike samm vasakule (paremale) ja alustatakse selle päkal poolpööret vastupäeva (päripäeva). Pöördumise juures tõustakse tugijalal päkkseisu ja vabajalg libistatakse mööda põrandat tugijala juurest läbi ning viiakse külgsuunas tugijalast

vaugemale. Takti IV osal lõpetatakse poolpööre tugijalal, kusjuures lastatakse madalasse pükseisu ning vabajalg tõstetakse põlve- ja hüppeliigesest sirutult kõrvale-alla. Järgmine reinlendrisamm algab parema (vasaku) jala sammuga paremale (vasakule) ja poolpööre tehakse päripäeva (vastupäeva).

Reinlendrisamm (tantsuvõttes). Taktimõõt 2/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm taha-vasakule (ette-paremale) ja alustatakse tugijala päkal poolpöoret vastupäeva (päripäeva). Takti II osal libistatakse parem (vasak) jalg mööda põrandat tugijala juurde, pöördumine jätkub. Takti III osal tehakse vasaku (parema) jalaga paigalsamm ja lõpetatakse poolpööre. Takti IV osal tõustakse vasakul (paremal) jalal pükseisu, samal ajal tõstetakse parem (vasak) põlv kõrvale (tõstetud jala säärel on rööbiti tugijalaga) ning tehakse kerepainutus tõstetud jala poole. Järgmine reinlendrisamm (tantsuvõttes) algab parema (vasaku) jalaga ja poolpööre tehakse päripäeva (vastupäeva).

Kargussamm. Taktimõõt 2/4. Iga takti jooksul sooritatakse kaks kargussammu. Takti eellöögil libistatakse vasak (parem) jalg päkal väikese sammu võrra ette. Takti I osal laskutakse järsult kannale ning vajutatakse alla ka põlvest, parem (vasak) jalg heidetakse alla taha-paremale (vasakule). Põlved hoitakse koos. Takti

II osal tuakse parem (vasak) jalg vasaku (parema) jala juurde ja asetatakse päkale (põlveliiges veidi kõverdatud). Koos keharaskuse ülekandmisega paremale (vasakule) jalale sirutatakse parem (vasak) jalg põlveliigesest ning libistatakse päkal jälle väikese sammu võrra ette. Teine kargussamm tehakse sama takti III ja IV osal (joon.143).

Taldkargus. Taktimõõt 2/4. Iga takti jooksul tehakse neli taldkargussammu. Takti eellöögil libistatakse vasak (parem) jalg päkal väikese sammu võrra ette. Takti I osa I poolel kantakse keharaskus vasakule (paremale) jalale ja laskutakse rõhutatult vasaku (parema) jala kannale. Takti I osa II poolel libistatakse parem (vasak) jalg päkal vasaku (parema) jala juurde polgseisu, kantakse keharaskus paremale (vasakule) jalale ning laskutakse rõhutatult parema (vasaku) jala kannale. Takti II, III ja IV osa tegevus on samasugune. Sammud sooritatakse kiiresti, edasilükkumisel hoitakse põlved veidi kõveras, et keha ei rapuks. Rütmilt vaheldub jalgade libistamise sahin rõhuliste kannalöökidega.

Otsekasatsk. Taktimõõt 2/4. Alustades vasaku (parema) jalaga, liigutakse takti I, II ja III osa kestel kolme jooksusammuga edasi. Takti IV osal laskutakse vasaku (parema) jala põlvest veidi alla ning libistatakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud parem (vasak) jalg ette-alla. Järgmine otsekasatsvi põhisamm al-

gab parema (vasaku) jalaga.

Külglasatsk. Taktimõõt 2/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike samm vasakule (paremale). Takti II osal tehakse parema (vasaku) jalaga lõpp-samm. Takti III osal astutakse lühike samm vasaku (parema) jalaga vasakule (paremale). Takti IV osal kõverdatakse vasak (parem) jalg põlveliigesest ning libistatakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud parem (vasak) jalg ette-alla. Järgmine külglasatski põhिसamm algab parema (vasaku) jalaga, kuid takti I osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde ning kantakse keharaskus sellele jalale. Takti II osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm vasakule (paremale). Takti III osal tuuakse parem (vasak) jalg vasaku (parema) jala juurde ning kantakse keharaskus sellele jalale. Takti IV osal kõverdatakse parem (vasak) jalg põlveliigesest ja ette-alla libistatakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud vasak (parem) jalg.

Taatsikasatsk. Taktimõõt 2/4. Alustades vasaku (parema) jalaga liigutakse takti I, II ja III osa kestel kolme jooksusammuga tagurpidi (igal taktiosal üks jooksusamm). Takti IV osal vajutakse vasaku (parema) jala põlvest veidi alla ning libistatakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud parem (vasak) jalg ette-alla. Järgmine taatsikasatski põhिसamm algab parema (vasaku) jalaga.

Varvasasatsk. Taktimõõt 2/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm ette. Takti II osal viiakse parem (vasak) jalg risti vasaku (parema) jala eest läbi varvasastakusse. Takti III osal astutakse parema (vasaku) jalaga samm ette. Takti IV osal viiakse vasak (parem) jalg risti parema (vasaku) jala eest läbi varvasastakusse.

Kandvasatsk. Taktimõõt 2/4. Takti I osal asetatakse vasak (parem) jalg ette-vasakule (-paremale) kandastakusse, ühtlasi tehakse kerepainutus vasakule (paremale). Takti II osal astutakse vasaku (parema) jalaga lõppsamm, ühtlasi sirutatakse kere. Takti III osal tehakse parema (vasaku) jalaga kandastak ette-paremale (-vasakule) ning kerepainutus paremale (vasakule). Takti IV osal astutakse parema (vasaku) jalaga lõppsamm.

Kükk-asatsk I. Taktimõõt 2/4. Kükkis olles hüppab tantsija takti I osal vasakule (paremale) jalale ja sirutab parema (vasaku) jala samal ajal järsult ette-alla. Takti II osal asetatakse parem (vasak) jalg ette kandastakusse või hoitakse õhus. Takti III osal tehakse kükkis olles hüpe paremale (vasakule) jalale (eesolev jalg tuuakse hüppega tugijala juurde) ja sirutatakse samal ajal vasak (parem) jalg ette-alla. Takti IV osal asetatakse vasak (parem) jalg ees kandastakusse või hoitakse õhus.

Kükk-kasatsk II. Taktimõõt 2/4. Kükkis olles teeb tantsija takti I osal ummishüppe vasakule (paremale). Takti III osal tehakse samasugune hüpe paremale (vasakule).

Kükk-kasatsk III. Taktimõõt 2/4. Kükkis olles tehakse takti I osal ummishüpe vasakule (paremale). Takti III osal tehakse samasugune hüpe tagasi. Teise takti I osal tehakse ikka kükkis olles ummishüpe paremale (vasakule) ning III osal taas tagasi lähteasendisse.

Tirgutamine. Taktimõõt 2/4. Jalad on ummisseisus, käed all, kuid kerest natuke eemale hoitud. Kere on painutatud tahapoolle ja puusad lükatud ettepoole. Igal taktiosal kõverdatakse ja sirutatakse jalgu põlveliigesest. Liigutused alla-üles, alla-üles, alla-üles, alla-üles (mitte mingil juhul ette-taha) on hästi lühikesed, teravad, üksteisele järgnevate kiirete torgete taolised (nagu õmblusmasina nõel). Taktis tehakse seega neli alla-üles liigutust.

Ülejalapööre. Parema (vasaku) jala päkal sooritatakse poolpööre paremale (vasakule) ja seejärel astutakse vasaku (parema) jalaga samm ette.

x x x

Kolmeosaline vahetussamm. Vt. vahetussamm 3/4 taktimõõdus.

Labajalavalss. Taktimõõt 3/4. Takti I osal astutakse vasaku

(parema) jalaga pikk taldsamm ette (taha). Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu, harilikult tallale, aga ka pävale. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike taldsamm ette (taha). Kõik sammud sooritatakse veidi kõverdatud põlvedega ja ilma allaüles liikumiseta. Iga takti esimene samm on rõhksamm.

Labajalalõss. Taktimõõt 3/4. Jalad on põlveliigesest kõverdatud. Takti I osal astutakse pikk taldsamm vasaku (parema) jalaga ette (taha). Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu pävale, ühtlasi sirutatakse jalad põlveliigesest. Takti III osal koos põlvede kõverdamisega astutakse lühike taldsamm vasaku (parema) jalaga ette (taha). Labajalalõssi põhिसammuga liikumist iseloomustab väikese ulatusega ning sujuv tõus takti II osal ja vajumine takti III osal.

Mustjala madal. Taktimõõt 3/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga pikk taldsamm ette (taha). Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu tallale. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike taldsamm ette (taha) koos samaaegse sirutusega mõlemal jalal päkkseisu. Takti I ja II osal astutakse sammud veidi kõverdatud põlvedega, takti III

osal sirutatakse jalad va põlveliigesest.

Mustjala kõrge. Taktimõõt 3/4. Takti eellöögil kõverdatakse parem (vasak) jalg veidi põlveliigesest ning vasak (parem) jalg sirutatakse sammu astumiseks ette. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga pikk ülekannasamm ette, ühtlasi tõustakse kõhe mõlemal jalal pükseisu (jalad on va põlveliigesest sirutatud). Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu päkale. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike pükssamm ette ning lasutakse otsekõhe järsult vasaku (parema) jala tallale, kusjuures vasak (parem) jalg kõverdub va põlveliigesest. Samal ajal viiakse põlveliigesest sirutatud parem (vasak) jalg ette järgmise mustjala kõrge põhisammu alustamiseks. Mustjala kõrge põhisammu sooritamisel hoiduda kerepainutustest. Tagurpidi liikumisel on kõik sammud pükssammud.

Voorsamm. Taktimõõt 3/4. Nagu mustjala kõrge, kuid takti I osal on tugev kerepainutus selle külje suunas, kumma jalaga ülekannasamm astutakse. Takti II osal koos polgsammuga sirutatakse kere (joon.144).

Muhu kannanöör. Taktimõõt 3/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga pikk samm ette. Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu. Takti III osal astutakse vasaku (parema)

jalaga lühike samm ette, ühtlasi tõstetakse parema (vasaku) jala sääre taha alla, painutatakse keere veidi paremale (vasakule) ning vaadatakse üle öla tõstetud jalale. Takti III osal on põlved koos (joon.145).

Valsisamm. Taktimõõt 3/4. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga pikk päkksamm ette (taha). Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgsesu päkale. Takti III osal astutakse vasaku (parema) jalaga lühike päkksamm ette (taha). Järgmine valsisamm alustatakse parema (vasaku) jalaga. Valsisammu sooritamisel hoiduda kerepainutustest.

Valss. Harilikult kasutatakse valsisammu asemel.

Rahvalik valsisamm. Taktimõõt 3/4. Nagu valsisamm, kuid iga takti I osal tehakse ka tugev kerepainutus kõrva-le selle külje suunas, kumma jalaga samm astutakse. Takti II osal koos polgsammuga sirutatakse keere.

Põlavalss. Taktimõõt 3/4. Nagu valsisamm, kuid igal takti osal toimub tugijala laba jalast alla-üles liikumine, seega takti vahel kolm alla-üles liikumist.

x x x

Elderattasamm. Taktimõõt 3/4. Takti I osal sooritatakse väike hüpe ette vasakule (paremale) jalale, samal ajal heidetakse põlve- ja hüppeliigesest siruta-

tud parem (vasak) jalg taha-alla, kere kallutatakse ettepoole. Takti II osal tuuakse parem (vasak) jalg tugijala juurde polgseisu, tõstetakse vasak (parem) põlv ette (säär rööbiti tugijalaga) ning sirutatakse kere. Takti III osal tehakse paremal (vasakul) jalal madal hüpak. Järgmine eiderattasamm algab jälle hüppega vasakule (paremale) jalale (joon. 147a ja b).

Hiuvalss. Taktimõõt $3\frac{1}{4}$. Sooritatakse paarikaupa kahe takti vältel. Esimene takt poisil. Takti I osal viib poiss parema jala järsult sammu võrra ette ja vasaku jala natuke tahapoole. Jalgade viimine toimub taldadel libistades. Takti II osal tuuakse vasak jalg (tallal libistades) järsult parema jala kõrvale. Takti III osal on paus. Esimene takt tüdrukul. Takti I osal viib tüdruk vasaku jala järsult sammu võrra taha ja parema jala natuke ettepoole. Jalgade viimine toimub taldadel libistades. Takti II osal tuuakse parem jalg (tallal libistades) järsult vasaku jala kõrvale. Takti III osal on paus. Teine takt poisil. Takti I osal viib poiss vasaku jala järsult sammu võrra ette ja parema jala natuke tahapoole. Jalgade viimine toimub taldadel libistades. Takti II osal tehakse vasaku jala päkal täispööre päripäeva, ühtlasi tuuakse parem jalg vasaku jala kõrvale päkk-

seisu. Takti III osal lastatakse rõhuliselt vanda-
dele. Teine takt tüdrukul. Takti I osal viib tüd-
ruk parema jala järsult sammu võrra taha ja alus-
tab pööret päripäeva. Takti II osal toob tüdruk
vasaku jala parema jala kõrvale pakkseisu ja laseb
ennast poisil pöörata täisringi päripäeva. Pöördu-
mise juures libisevad tüdruku varbad mööda pörandat.
Takti III osal lastatakse rõhuliselt vandadele. See-
ga esimese takti ajal pööret ei ole, teise takti
ajal tehakse täispööre päripäeva.

Hiiu rant. Taktimõõt 3/4. Poisi tegevus. Takti I osal viiak-
se parem jalg järsult sammu võrra ette ja vasak
jalg natuke tahapoole. Jalgade viimine toimub tal-
dadel libistades. Takti II osal tuuakse vasak jalg
hüppega parema jala juurde ja maandatakse ummissei-
su. Takti III osal on ummishüpe. Takti II ja III
osal (hüpetega) tehakse ühtlasi poolpööre päripäe-
va. Teise takti I osal viib pois vasaku jala jär-
sult sammu võrra taha, parema jala natuke ettepoole
(jalgade viimine toimub taldadel libistades),
II osal tuuakse parem jalg hüppega vasaku jala juur-
de ummisseisu, III osal on ummishüpe. Teise takti II
ja III osal tehakse samuti poolpööre päripäeva. Tüd-
ruku tegevus on samasugune nagu poisil, kuid esime-
se takti I osal viib ta vasaku jala sammu võrra ta-
hapoole (poisi teise takti tegevus), teise takti I

osal parema jala sammu võrra ettepoole (poisi esi-
nese takti tegevus).

Trip-õpsadi. Taktimõõt $3/4$. Takti I osal tehakse hüpe parema
jala pävale, vasaku jalg tõstetakse parema jala võr-
vale nii, et labajalg on tugijala poole sääre kõrg-
gusel. Takti II osal astutakse vasaku jalaga samm
ette. Takti III osal viiakse parem jalg kaares (la-
bajalg tugijala poole sääre kõrguselt) ette vandas-
takusse, mõlemad jalad on põlveliigesest sirutatud.

x x x

Liblikasamm. Taktimõõt $2/4$ või $3/4$.

a) $2/4$ taktimõõdu. Takti eellöögil lasutatakse pa-
rema (vasaku) jala põlvest allapoole, samal ajal
libistatakse põlve- ja hüppeliigesest sirutatud va-
sak (parem) jalg mööda põrandat ette veidi maast
lahti ning pöörduetakse parema (vasaku) jala päval
vasakule (paremale). Takti I osal asetatakse vasaku
(parem) jalg parema (vasaku) jala juurde päkksi-
su ning kantakse keharaiskus sellele jalale, samal
ajal sirutatakse parem (vasak) jalg põlveliigesest,
seejuures toimub väike tõus veel vasaku (parema)
jala põlvest. Takti II osal tehakse paigalsamm pa-
rema (vasaku) jala päkal. Takti III osal on pai-
galsamm vasaku (parema) jalaga päkal, ühtlasi las-
utatakse tugijala põlvest allapoole, lükatakse pa-

rem (vasak) jalg põlve- ja hüppeliigesest sirutatult ette, veidi maast lahti ja pöördatakse vasaku (parema) jala päkal paremale (vasakule). Takti IV osal pöördumine ja jalakaar jätkuvad.

b) 3/4 taktimöödus. Sooritatakse nagu 2/4 taktimöödus, kuid takti III osal tehakse 2/4 taktimöödu III ja IV taktiosa tegevus.

Idblikssammu pideval sooritamisel võib pöördumise ulatus olla 45° - 90° mõlemale poole nooltelge. Jalgadega tehtavad kaared ei tohi ka osaliselt teineteist katta.

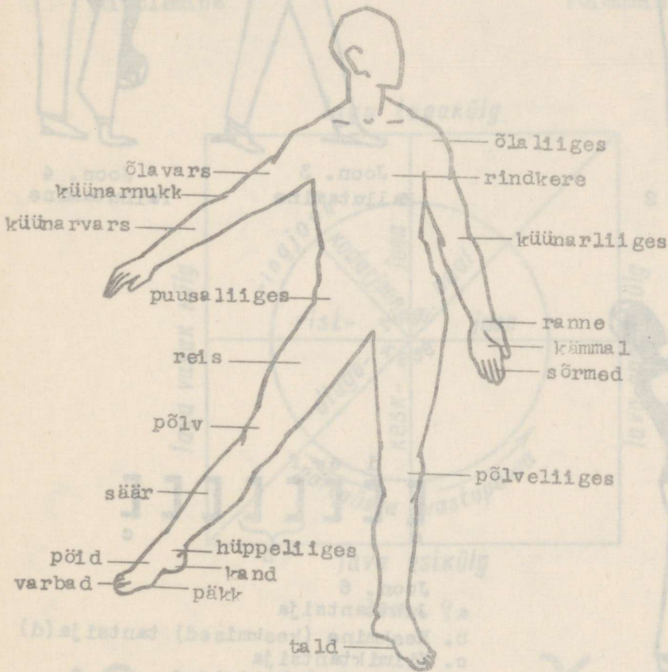
Kliksamm. Taktimööd 2/4 või 3/4.

a) 3/4 taktimöödus. Takti I osal astutakse vasaku (parema) jalaga samm ette. Takti II osal tõustakse vasakul (paremal) jalal päkkseisu ja tõstetakse parem jalg põlve- ja hüppeliigesest sirutatult taha alla, kerest on seejuures ülesirutus. Takti III osal lastatakse vasakul (paremal) jalal tallale, parem (vasak) jalg jääb taha alla. Järgmise kliksammu sooritamiseks astutakse samm parema (vasaku) jalaga taha ja vasak (parem) jalg tõstetakse ette alla.

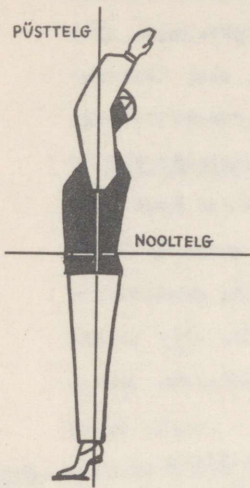
b) 2/4 taktimöödus. Sooritatakse nagu 3/4 taktimöödus, kuid takti III ja IV osa tegevus on sama nagu 3/4 taktimöödu puhul takti III osa tegevus (joon.146).

2/4 taktimõõdus kiiksamnu sooritamisel võib tak-
ti IV osal tõusta veidi tugijala pävale.

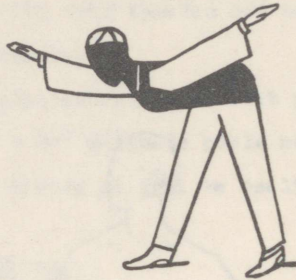
JOONISED

Joon. 1

Joon. 2

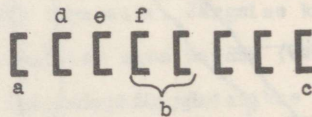
Joon. 3
Kallutamine

Joon. 4
Painutamine

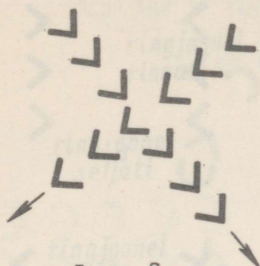

Joon. 5
Ülesirutus

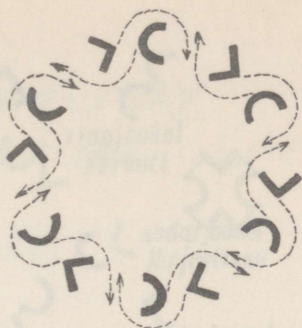

Joon. 6

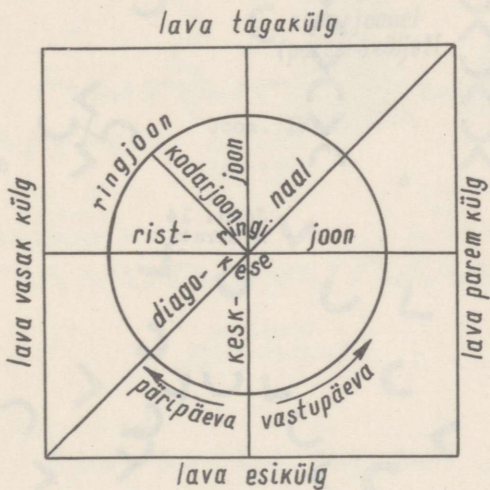
- a. Juhttantsija
- b. Keskmise (keskmised) tantsija (d)
- c. Viimiktantsija
- a, c. Otsmised tantsijad
- d. Eesmine tantsijale e
- f. Järelmine tantsijale e

Joon. 8
Ristlemine

Joon. 7
Pöimimine

Joon. 9

Joon. 10
Kõrvuti

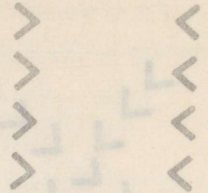
Joon. 11
Küljetti
Parem-küljetti

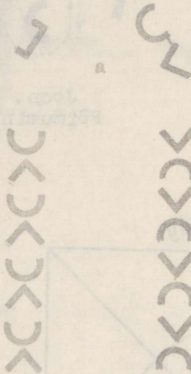
Joon. 12
Rinnati

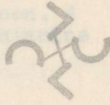
Joon. 13
Seljati

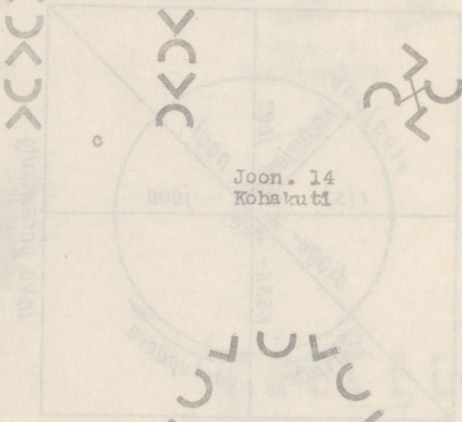
b

a

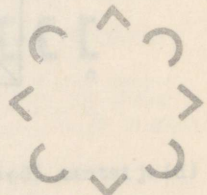
d

Joon. 14
Kohakuti

Joon. 16
Päripidiselt
Päripidine ring

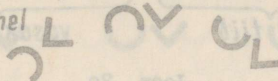
Joon. 17
Äraspidiselt
Äraspidine ring

Joon. 15
Järjestikku

ringjoonel
(parem-) küljeti

ringjoonel
rinnati

ringjoonel
kõrvuti

ringjoonel
seljati

kodarjoonel
järjestikku

ringjoonel
järjestikku

kodarjoonel
seljati

kodarjoonel
kõrvuti

kodarjoonel
rinnati

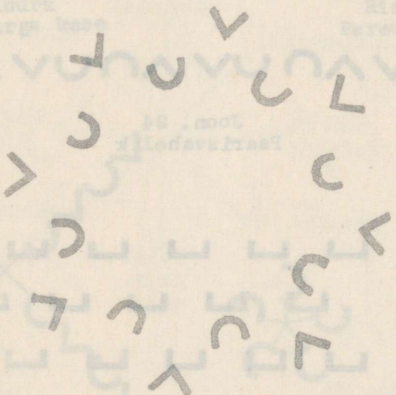
kodarjoonel
(parem-) küljeti

Joon. 18

Joon. 27
Ballmuut
võllurugi

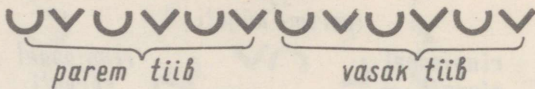
Joon. 28
Rist
Parema-rist

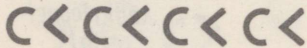
Joon. 29
Vast

Joon. 19
Ringjoonel viklis

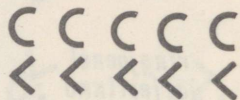
Joon. 31
Täht

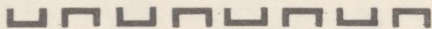
Joon. 20
Viirg

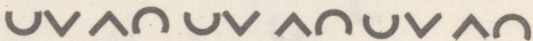
Joon. 21
Kolonn

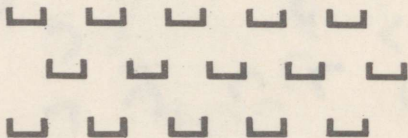
Joon. 22
Paariskolonn

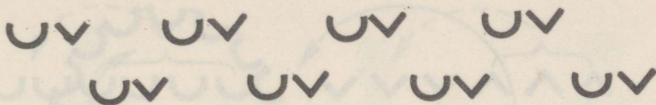
Joon. 23
Vahelik

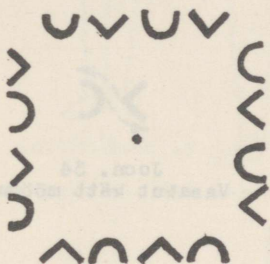
Joon. 24
Paarisvahelik

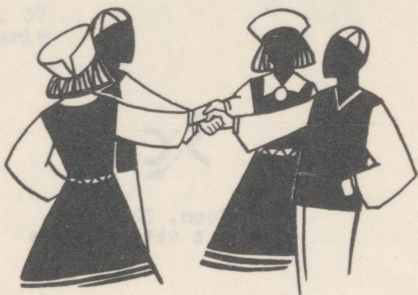
Joon. 25
Virkel

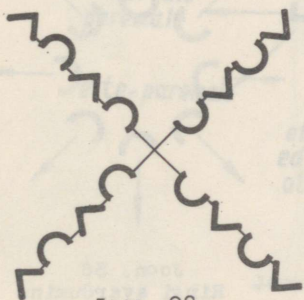
Joon. 26
Paarisvikkkel

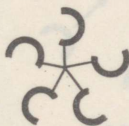
Joon. 27
Nelinaruk
Nelinaruga kese

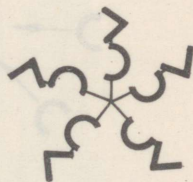
Joon. 28
Rist
Parem-rist

Joon. 29
Veski

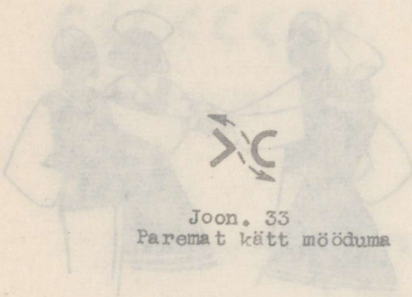
Joon. 30
Täheke

Joon. 31
Täht

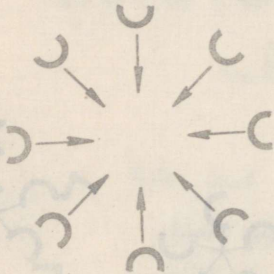
Joon. 32
Tiivik

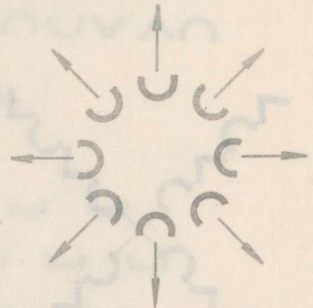
Joon. 33
Paremat kätt mööduma

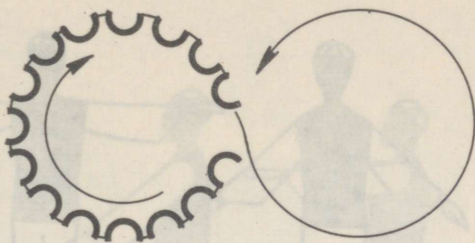
Joon. 34
Vasakut kätt mööduma

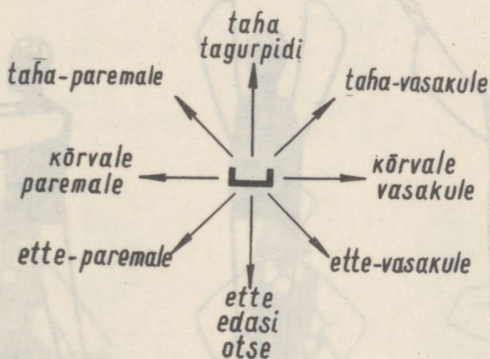
Joon. 35
Ringi ahnemine

Joon. 36
Ringi avardamine

Joon. 37
Kõverik

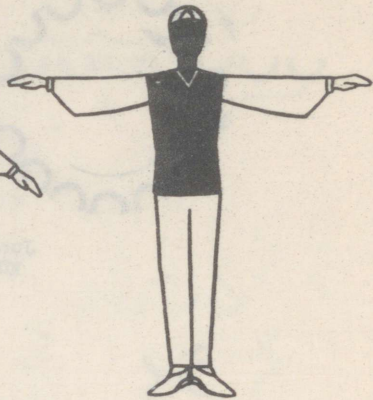
Joon. 38

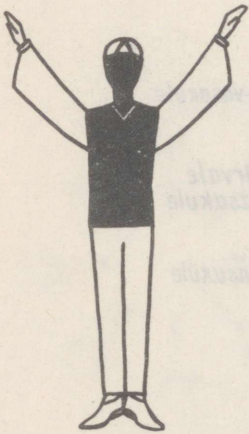
a. Käed all

b. Käed kõrval-all

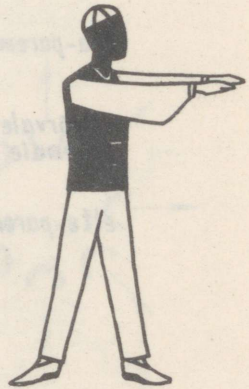
c. Käed kõrval

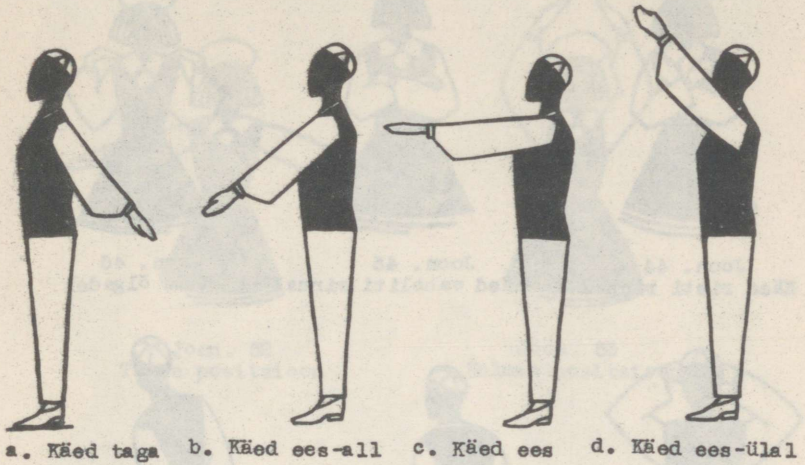
d. Käed kõrval-ülal

e. Käed ülal

f. Käed vasakul

Joon. 40

Joon. 41
Käed seelikus

Joon. 42
Käed puusal

Joon. 43
Käed rinnal

Joon. 44
Käed risti rinnal

Joon. 45
Käed vaheliti rinnal

Joon. 46
Käed õlgadel

Joon. 47
Käed kuklal

Joon. 48
Käed seljal

Joon. 49
Käed vaheliti seljal

Joon. 50
Ettevalmistuspositsioon

Joon. 51
Esimene positsioon

Joon. 52
Teine positsioon

Joon. 53
Kolmas positsioon

Joon. 54
Konksseong

Joon. 55
Pihkseong

Joon. 56
Pöialseong

Joon. 57
Sörmseong

Joon. 58
Tereseong

Joon. 59
Ranneseong

Joon. 60
Sõrmkook

Joon. 61
Käed pihutsi

Joon. 62
Põimseong

Joon. 63
Käsi käes

Joon. 64
Käed kättes

Joon. 65
Vankervõte

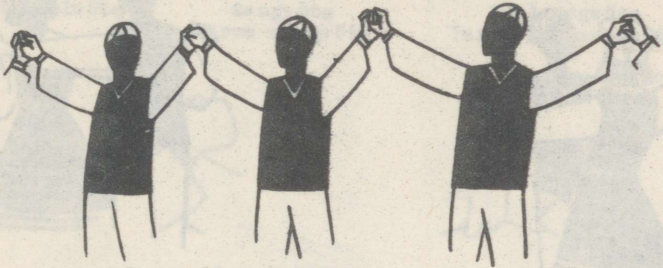
Joon. 66
Püstvõte

Joon. 67
Poolpüstivõte

Joon. 68
Värv

Joon. 69
Viirvärv

Joon. 70
Kahekäevärv

Joon. 71
Tunnel

Joon. 72
Õlavõte (rinnati)

Joon. 73
Õlavõte kõrvuti

Joon. 74
Süldvõte

Joon. 75
Poolsüldvõte
Parem-poolsüldvõte

Joon. 76
Süldvõte seljati

Joon. 77
Tiiselvõte

Joon. 78
Vasak-tiiselvõte

Joon. 79
Sangvõte
Parem-sangvõte

Joon. 80
Poolsangvõte
Parem-poolsangvõte

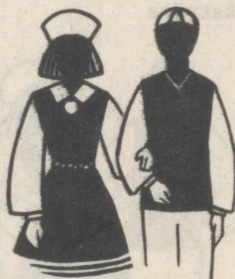
Joon. 81
Sarikvõte
Parem-sarikvõte

Joon. 82
Randnevõte
Parem-randnevõte

Joon. 83
Käevang
Parem-käevang

Joon. 84
Käevang kõrvuti

Joon. 85
Klikumisvõte

Joon. 86
Vallasvõte

Joon. 87
Valsivõte

Joon. 88
Sulgvõte

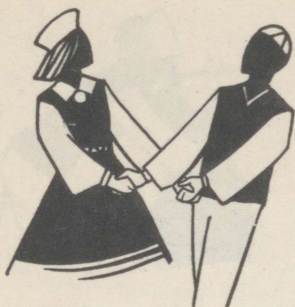
Joon. 89
Puusavõte

Joon. 90
Parem-puusavõte eest

Joon. 91
Parem-puusavõte tagant

Joon. 92
Ristvõte eest

Joon. 93
Ristvõte tagant

Joon. 94
Ahelvõte

Joon. 95
Ristahelvõte
Parem-ristahelvõte

Joon. 96
Jungvõte
Parem-jungvõte

Joon. 97
Ristjungvõte
Vasak-ristjungvõte

Joon. 98
Mustjala jung

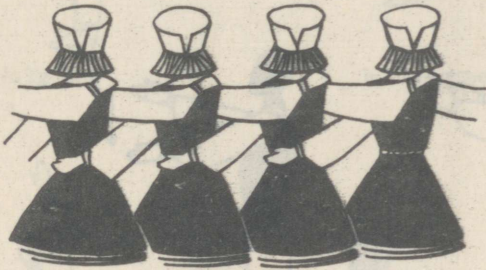
Joon. 99
Hiuvalsivõte

Joon. 100
Uhkremehevõte

Joon. 101
Saksavõte

Joon. 102
Ratsavõte

Joon. 103

Joon. 104

Joon. 105

Joon. 106

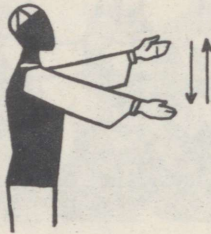
Joon. 107

Joon. 108
Püstplaks

Joon. 109
Pikiplaks

Joon. 110
Pühkeplaks

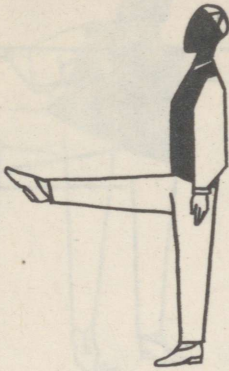
Joon. 111
Pöikplaks

Joon. 112
Ferimine

Joon. 113
Ärgitamine

a. Jalg ees

b. Jalg ees-all

c. Jalg taga-all

d. Jalg taga

a. Jalg kõrval - all
Külghüpa

b. Jalg kõrval

Joon. 115

a. Põlvetooste jaoks
Põlvetoestesamm
Põlv ees
Hüpa kesamm

b. Sääreheitete jaoks
Säär taga

c. Säär taga - all

Joon. 116

Joon. 117
Põlv kõrval

Joon. 118
Kükk

Joon. 119
Poolkükk

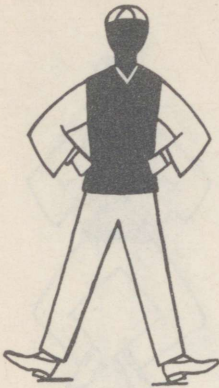
Joon. 120
Sulgkükk

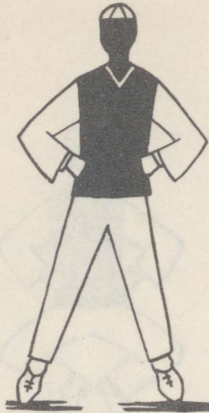
Joon. 121
Kägar

Joon. 122
Pärkselis

Joon. 123
Kandseis

Joon. 124
Harkseis
Harkshüpe
Harkishüpe

Joon. 125
Käärhüpe
Käärseis
Käärishüpe

Joon. 126
Ristseis
Ristihüpe
Ristishüpe

Joon. 127
Sammseis

Joon. 128
Polgseis

Joon. 129
Uppseis

a. I

b. II

c. III

d. IV

e. V

Joon. 130
Jalgade positsioonid
klassikalises tantsus

a. I

b. II

c. III

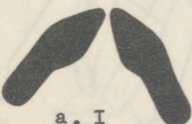
e. V

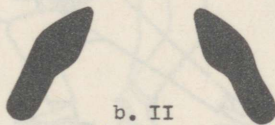
f. VI

d. IV

Joon. 131
Jalgade positsioonid
lavalises rahvatantsus

a. I

b. II

c. IV

Joon. 132
Jalgade äraspidised
positsioonid lavalises rahvatantsus

Joon. 133
Taldastak
Taldsamm

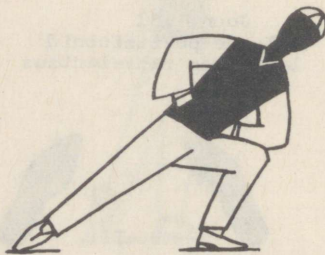
Joon. 134
Kandastak
Kandsamm

Joon. 135
Varvasastak
Sirutussamm

Joon. 136
Päkkastak
Päkk-samm

Joon. 137
Aste
Kallutusaste

Joon. 138
Painutusaste

Joon. 139
Sammhüpe

Joon. 140
Setupolka

Joon. 141
Ülejalpolka

Joon. 142
Hiupolka

Joon. 143
Kargussamm

Joon. 144
Voorsamm

Joon. 145
Muhu kannanöör

Joon. 146
Kliksamm

a

b

Joon. 147
Elderattasamm

Tähestikuline register

- ahelkolonn 50
ahelsõõr 49
ahelvõte 49 (94)
algasend 24
alla 34
astak 60
aste 64 (137, 138)
ballettmeister 17
diagonaal 33 (9)
edasi 34 (38)
eesmine 22 (6d)
eesti polka 71
eiderattasamm 84 (147a ja b)
esimene positsioon (jalga-
dega) klassikalises
tantsus 57 (130a)
esimene positsioon (jalga-
dega) lavalises rahva-
tantsus 58 (131a)
esimene positsioon (kätega) 39 (51)
esimene äraspidine positsioon (jal-
gadega) lavalises rahvatantsus
59 (132a)
ette 34 (38)
ette-paremale 35 (38)
ettevalmistuspositsioon
38 (50)
ette-vasakule 35 (38)
galoppsamm 68
galopp 68
harkihüpe 66 (124)
harkishüpe 67 (124)
harkseis 56 (124)
helde 64
heitesamm 64
hiidlasepolva 75
hiipolka 74 (142)
hiu rant 86
hiuvalsi hüpsamm 69
hiuvalsivõte 51 (99)
hiuvalss 85
hüpak 68
hüpakpolka 71
hüpsamm 68 (116a)
hüpe 66
hüplevpolka 72
hüppeliiges 18 (1)

hüppetantsusamm 70	kaar 24
isetegevuslik rahvatantsuan- sambel 17	kaarjoo 24
jalatõstesamm 62	kahekäerist 33
jalg 18	kahekäevärav 43 (70)
jalg ees 54 (114a)	kallutamine 19 (3)
jalg ees-all 54 (114b)	kallutusaste 64 (137)
jalg ees-kõrval 54	kand 19 (1)
jalg ees-kõrval-all 54	kandastak 60 (134)
jalg kõrval 54 (115b)	kandkasatsk 80
jalg kõrval-all 54 (115a)	kand-varvasastak 60
jalg taga 54 (114d)	kandsamm 61 (134)
jalg taga-all 54 (114c)	kandseis 56 (123)
jalg taga-kõrval 54	kannapolka 72
jalg taga-kõrval-all 54	kargussamm 77 (143)
jooks 65	keha 18
jooksusamm 65	kere 18
juhtpaar 21	kerimine 53 (112)
juhtantsija 21 (6a)	keskjoon 25 (9)
jungvõte 50 (96)	keskmise (keskmised) paar(id) 21
järeline 22 (6f)	keskmise (keskmised) tantsi- ja(d) 21 (6b)
järeelvibutus 20	kiikhüpe 67
järjestikku 26 (15)	kiiksamm 88 (146)
jäsemed 18	kiikumisvõte 47 (85)
	kip-kõpsadi

kodarjoon 24 (9)	kolmesammupolka 72
kodarjoonel järjestikku 30 (18)	kolonn 30 (21)
kodarjoonel kõrvuti 29 (18)	konksseong 39 (54)
kodarjoonel külitsi 29	kontsluu-sääreltiges 18 (1)
kodarjoonel küljeti 29 (18)	kukekõnd 64
kodarjoonel parem-külitsi 29	kukesamm 63
kodarjoonel parem-küljeti 29 (18)	kuues positsioon (jalgadega) lavalises rahvatantsus 59(131f)
kodarjoonel päriidi 30	kõnd 61
kodarjoonel rinnati 29 (18)	kõnnisamm 61
kodarjoonel rinnutsi 30	kõrvale 34 (38)
kodarjoonel selitsi 30	kõrvalsamm 62
kodarjoonel seljati 30 (18)	kõrvaltantsija 22
kodarjoonel vasak-külitsi 29	kõrvuti 25 (10)
kodarjoonel vasak-küljeti 29	kõverdamine 19
kohavuti 26 (14)	kõverik 34 (37)
kolmas positsioon (jalgadega) klassikalises tantsus 57 (130c)	käed all 36 (39a)
kolmas positsioon (jalgadega) lavalises rahvatantsus 58 (131c)	käed ees 36 (40c)
kolmas positsioon (kätega) 39 (53)	käed ees-all 36 (40b)
kolmeosaline vahetussamm 81	käed ees-kõrval-all 37
	käed ees-kõrval-ülal 37
	käed ees-ülal 36 (40d)
	käed küljal 38 (47)
	käed kõrval 36 (39c)
	käed kõrval-all 36 (39b)

käed kõrval-ülal 36 (39d)	käärishüpe 66 (125)
käed kätes 41 (64)	käärjooks 65
käed paremal 36	käärseis 56 (125)
käed pealael 38	kükk 55 (118)
käed pihutsi 40 (61)	kükk-kasatsk I 80
käed puusal 37 (42)	kükk-kasatsk II 81
käed rinnal 37 (43)	kükk-kasatsk III 81
käed risti rinnal 37 (44)	külghüpak 69 (115a)
käed seelikus 37 (41)	külghüpe 67
käed seljal 38 (48)	külkkasatsk 79
käed taga 36 (40a)	külitse 25
käed taga-kõrval-all 37	küljeti 25 (11)
käed vaheliti rinnal 37 (45)	küünarliiges 18 (1)
käed vaheliti seljal 38 (49)	küünarnukk 18 (1)
käed vasakul 36 (39f)	küünarvars 18 (1)
käed õlgadel 38 (46)	labajalalöss 82
käed ülal 36 (39e)	labajalavalss 81
käevang 46 (83)	labajalg 18
käevang kõrvuti 46 (84)	labakäsi 18
kägar 55 (121)	langetamine 19
käsi 18	laskumine 19
käsi käes 41 (63)	lastepaar 16
käsist kinni 41	lasterühm 17
(käte) plaks 53	lava esikülg 24 (9)
kätlemine 22	lava parem külg 25 (9)
käärhüpe 66 (125)	

lava tagakülg 24 (9)	neljas positsioon (jalgadega)
lava vasak külg 24 (9)	lavalises rahvatantsus
liblikasamm 87	59 (131d)
luiskheide 64	neljas äraspidine positsioon
luiskhüpak 70	(jalgadega) lavalises
luiskasamm 65	rahvatantsus 59 (132c)
lõppastak 61	nooltelg 19 (2)
lõppsamm 63	noortepaar 16
lõõgastamine 20	noorterühm 17
lähteasend 24	
madalhüpakasamm 69	osavõtjad 17
meespaar 16	otse 34
meesrühm 17	otsekasatsk 78
midilaspaar 16	otsmised paarid 22
midilasrühm 17	otsmised tantsijad 22 (6a,c)
muhu kannanöör 83 (145)	
mustjala jung 51 (98)	paar 16
mustjala kõrge 83	paariline 16
mustjala madal 82	paariskolonn 30 (22)
	paarivahelik 31 (24)
naispaar 16	paarivikkkel 32 (26)
naisrühm 17	paigalsamm 63
nelinurga kese 32 (27)	painutamine 19 (4)
nelinurk 32 (27)	painutusaste 64 (138)
neljaosaline vahetussamm 71	parem-ahelvöte 49
neljas positsioon (jalgadega)	paremakäevöte 41
klassikalises tantsus	paremakäevärv 42
58 (130d)	

- paremale 34 (38)
paremat kätt mööduma 34 (33)
parem-jungvõte 50 (96)
parem-külitsi 25
parem-küljeti 25 (11)
parem-käevang 46 (83)
parem-poolpüstvõte 42
parem-poolsangvõte 45 (80)
parem-poolsüldvõte 44 (75)
parem-puusavõte eest 48 (90)
parem-puusavõte tagant 48 (91)
parem-püstvõte 42
parem-randnevõte 46 (82)
paremrist 32 (28)
parem-ristahelvõte 49 (95)
parem-ristjungvõte 50
parem-sangvõte 45 (79)
parem-sarikvõte 45 (81)
parem tiib 31 (20)
parem-tiiselvõte 45
parem-õlavõte 43
parilapolka 75
peavalutamine 20
peapööramine 20
pendeldamine 20
pihkseong 40 (55)
pikiplaks 53 (109)
poiss 16
poistepaar 16
poisterühm 17
polgsamm 62
polgseis 56 (128)
polka 72
poolkäär 55
poolkük 55 (119)
poolpööre 20
poolpüstvõte 42 (67)
poolsangvõte 45 (80)
pool-setupolka 72
poolsulgkük 55
poolsüldvõte 44 (75)
puusaliiges 18 (1)
puusavõte 48 (89)
põikplaks 53 (111)
põimseong 40 (62)
põimumine 22 (7)
põimumine käevangus 23
põimumine käevangus pöördumise-
misega 23
põimumine rinnati 22
põimumine seljati 22
põlv 19 (1)

- põlv ees 55 (116a)
põlv ees-all 55
põlveliiges 18 (1)
põlvetõstejooks 66 (116a)
põlvetõstesamm 62 (116a)
põlv kõrval 55 (117)
põlv kõrval-all 55
päkk 19 (1)
pakkastak 60 (136)
pakk samm 61 (136)
pakkseis 56 (122)
päriildi 26
päripidine ring 28 (16)
päripidine sõõr 28
päripidisel 26 (16)
päripäeva 33 (9)
põlajooks 65
põlakõnd 63
põlalseong 40 (56)
põlapolka 72
põlavalss 84
põid 19 (1)
põõramine 20
põõre 20
põõrlemine 20
pühkeplaks 53 (110)
püstplaks 53 (108)
- püstitelg 19 (2)
püstvõte 42 (66)
rahvakunstiansambel 17
rahvalik valsisamm 84
rahvapärilised tantsuvõtteid 52-53 (103-107)
rahvatantsujuht 17
rahvatantsurühm 17
randmevõte 46 (82)
rame 18 (1)
ranneseong 40 (59)
raputamine 20
ratasvõte 52 (102)
reinlendrisamm (lahtiselt) 76
reinlendrisamm (tantsuvõttes)
77
reis 18 (1)
rida 31
rindkere 17 (1)
ring 24
ringi ahenemine 34 (35)
ringi avardamine 34 (36)
ringi keese 24 (9)
ringitamine 20
ringjoon 24 (9)
ringjoonel järjestikku 28 (18)

ringjoonel kõrvuti 26 (18)	ristvõte tagant 49 (93)
ringjoonel külitsi 27	rõhkastak 60
ringjoonel küljeti 27 (18)	rõhksamm 63
ringjoonel parem-külitsi 27	rühm 17
ringjoonel parem-küljeti 27 (18)	rühma juht 17
ringjoonel pärildi 28	rühmavanem 17
ringjoonel rinnati 27 (18)	saksavõte 51 (101)
ringjoonel rinnutsi 27	samm 61
ringjoonel selitsi 28	sammhüpe 67 (139)
ringjoonel seljati 27 (18)	sammseis 56 (127)
ringjoonel vasak-külitsi 27	sangvõte 45 (79)
ringjoonel vasak-küljeti 27	sarivõte 45 (81)
ringjoonel viklis 28 (19)	segapaar 17
rinnati 26 (12)	segarühm 17
rinnutsi 26	seis 56
rist 32 (28)	selitsi 26
ristahelvõte 49 (95)	seljati 26 (13)
ristihüpe 67 (126)	seong 39
ristishüpe 67 (126)	setupolka 72 (140)
ristjoon 25 (9)	sirutamine 19
ristjungvõte 50 (97)	sirutussamm 61 (135)
ristlemine 23 (8)	sisejalg 21
ristsamm 62	sisekäevõte 41
ristseis 56 (126)	sisekäsi 21
ristvõte eest 48 (92)	sisekülj 20

sulghüpe 66	teine positsioon (jalgadega)
sulgkükk 55 (12o)	lavalises rahvatantsus
sulgseis 56	58 (131b)
sulgvõte 47 (88)	teine positsioon (kätega)
sõrmkook 4o (6o)	39 (52)
sõrmseong 4o (57)	teine äraspidine positsioon
sõõr 28	(jalgadega) lavalises
säär 18 (1)	rahvatantsus 59 (132b)
sääreheitjooks 65 (116b)	tereseong 4o (58)
säär taga 55 (116b)	tiiselvõte 44 (77)
säär taga-all 55 (116c)	tiivik 33 (32)
süldvõte 44 (74)	tirgutamine 81
süldvõte seljati 44 (76)	traaveljooks 65
taatsikasatsk 79	tugijalg 2o
tagurpidi 34 (38)	tunnel 43 (71)
taha 34 (38)	tõstmine 19
taha-paremale 35 (38)	tõus 19
taha-vasakule 35 (38)	täheke 33 (3o)
tald 19 (1)	täht 33 (31)
taldastak 6o (133)	täispööre 2o
taldkargus 78	tüdruk 16
taldsamm 61 (133)	tütarlastepaar 16
tallapolka 71	tütarlasterühm 17
tantsuvõte 41	uhkemehevõte 51 (1oo)
teine positsioon (jalgadega)	ummishüpe 66
klassikalises tantsus	ummisseis 56 (131f)
57 (13ob)	uppseis 57 (129)

- uss 31
- vabajalg 20
- vabakäsi 20
- vahelik 31 (23)
- vahetussamm 70
- vajupolka 72
- vallasvõte 47 (86)
- valsisamm 84
- valsivõte 47 (87)
- valss 84
- vanaisapolka 73
- vankervõte 41 (65)
- varbad 19 (1)
- varvasastak 60 (135)
- varvaskasatsk 80
- vasak-ahelvõte 49
- vasak-jungvõte 50
- vasak-käevang 46
- vasak-külitsi 25
- vasak-küljeti 25
- vasak-poolpüstvõte 42
- vasak-poolsangvõte 45
- vasak-poolsüldvõte 44
- vasak-puusavõte eest 48
- vasak-puusavõte tagant 48
- vasak-püstvõte 42
- vasak-randnevõte 46
- vasakrist 32
- vasak-ristahelvõte 50
- vasak-ristjungvõte 50 (97)
- vasak-sangvõte 45
- vasak-sarikvõte 46
- vasak tiib 31 (20)
- vasak-tiiselvõte 45 (78)
- vasakukäevõte 41
- vasakukäevärav 42
- vasakule 34 (38)
- vasakut kätt mööduma 34 (34)
- vasak-õlavõte 43
- vastupäeva 34 (9)
- veerandpööre 20
- veski 33 (29)
- vibutamine 20
- viies positsioon (jalgadega)
klassikalises tantsus
58 (130e)
- viies positsioon (jalgadega)
lavalises rahvatantsus
59 (131e)
- viimikpaar 22
- viimiktantsija 21 (6c)
- viirg 30 (20)

viirgvärv 43 (69)

vikkel 31 (25)

vikkelsamm 63

viristamine 20

voor 31

voorsamm 83 (144)

võte 41

võoras poiss 22

võoras tüdruk 22

välisjalg 21

väliskäevõte 41

väliskäsi 21

väliskülg 21

värv 42 (68)

õlaliges 18 (1)

õlavars 18 (1)

õlavõte kõrvuti 43 (73)

õlavõte (rinnati) 43 (72)

õlavõte sõõris 44

õlavõte viirus 43

äraspidine ring 28 (17)

äraspidine sõõr 28

äraspidiselt 26 (17)

ärgitamine 53 (113)

ühikäerist 32

ülejalapolka 73 (141)

ülejalapööre 81

üles 34

ülesirutus 19 (5)

} 16

> 16

] 16

S I S U K O R D

Pilk minevikku	5
Sõnastiku kasutajale	11
Üldmõisted	16
Tantsijate paiknemised ja liikumissuunad.....	24
Käte asendid, seongud, võtted ja tegevus.....	36
Asendid sirutatud kätega (36). Asendid kõverdatud kätega (37). Käte positsioonid klassikalises tantsus (38). Seongud (39). Võtted (41). Tegevus (53).	
Jalgade asendid, astakud, heited, hüpped ja põhisammud	54
Asendid sirutatud jalgadega (54). Asendid kõverdatud jalgadega (55). Seisud (56). Jalgade positsioonid klassikalises tantsus (57). Jalgade positsioonid lavalises rahvatantsus (58). Astakud (60).	
Joonised	89
Tähestikuline register	119

Kaane kujundanud A.Kivi

Joonised: K. Niinepuu ja J. Tali

Toimetaja V.Mölder

К. Тороп

Терминологический словарь эстонских

народных танцев

На эстонском языке

Paber 60x80, 1/16. Trükihoognaid 8,25

Tingtrükihoognaid 7,84. Tiraalž 1000

Tellimise nr. 78. MB 06758.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku
Raamatukogu rotaprint, 1966.

Hind 28 kop.

A-2836

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00411407 2

Hind 28 kop.